Մասիս
Շաբաթաթերթ

44ՐԴ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 15 (2075) ՇԱԲԱԹ, ԱՊՐԻԼ 20, 2024
VOLUME 44, NO. 15 (2075) SATURDAY APRIL 20, 2024

Պաշտօնաթերթ՝
Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան
Արեւմտեան Ամերիկայի

MASSIS Weekly
1060 N. Allen Ave. Suite 101
Pasadena, California 91104

Ոգեկոչում՝ Հայոց Ցեղասպանութեան 109-րդ Տարելիցի

Հայոց Ցեղասպանութեան Յանձնախումբը (AGC), որ կ՛ընդգրկէ Հարաւային Քալիֆորնիոյ հայ համայնքի հիմնական կրօնական, քաղաքական, երիտասարդական, բարեգործական, մարզական եւ հասարակական կազմակերպութիւնները, Կը յայտարարէ համայնքէն ներս լայնածաւալ հանրային միջոցառումներու կազմակերպումը:

Ապրիլ 24, 2024, ժամը 4:30ևին Կլէնտելի Քաղաքապետարանի շրջափակին մէջ (613 E. Broadway, Glendale, CA) պիտի կայանայ հրապարակային միջոցառում եւ մէկ ժամ տեւողությամբ յատուկ առցանց ծրագիր պիտի սփռուի նոյն օրը երեկոյեան ժամը 7-ին: Համայնքի անդամները եւ աշխարհի տարբեր կողմերէն Հայեր կարող են միանալ առցանց ծրագրին AGC-ի կայքի (www.agc1915.org) եւ AGC անդամ կազմակերպութիւններու ընկերային հարթակներուն միջոցով:

Այս տարուան ոգեկոչումը կը յաջորդէ 2022 թուականի Դեկտեմբեր 12-էն մինչեւ 2023 թուականի Սեպտեմբերի 19-ը ինկած ժամանակահատուածին Ատրպէյճանի կողմէ 280 եւ աւելի օրեր տեւած Արցախի ցեղասպանական շրջափակման եւ ապա հայերու ցեղային զտումներու ենթարկման պայմաններուն տակ:

2024 թուականի Ապրիլ 18-ին Հայոց Ցեղասպանութեան Յանձնախումբը (AGC) նամակ յղած է նախագահ Պայտընին՝ դատապարտելով ԱՄՆ անգործութիւնը Արցախի ցեղասպանական շրջափակման ժամանակ եւ Պայտընի վարչակազմի ձախողումը՝ կանխելու հայերու ենթարկուած ցեղային զտումները Արցախի իրենց պապենական հողերէն:

Հայոց Ցեղասպանութեան Յանձնախումբը Պայտընի վարչակազմէն կը պահանջէ հետեւեալը.

1. Ստեղծել ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդի գլխաւորութեամբ միջազգային հոգատարութիւն, որպէսզի ապահովէ 150,000 արցախահայութեան կեանքը եւ անոնց վերադարձի իրաւունքը իրենց պապենական հողերը՝ Հադրութ, Շուշի, Ստեփանակերտ, Մարտունի, Մարտակերտ, Ասկերան եւ Քաշաթաղ.

2. Բռնի տեղահանուած եւ Հայաստանի Հանրապետութիւն ապաստանած150,000 արցախցի փախստականներու կրթական, առողջապահական, տնտեսական եւ բնակարանային կարիքները հոգալու համար տրամադրել 750 միլիոն տոլարի կառավարական մարդասիրական օգնութիւն.

3. Անյապաղ դադարեցնել ԱՄՆ-ի ռազմական եւ տնտեսական օգնութիւնը Ատրպէյճանին՝ համաձայն ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ Աջակցութեան Ակտի 907-րդ յօդուածին.

4. Պատժամիջոցներ սահմանել Ալիեւի ռեժիմի անդամներուն նկատմամբ՝ համաձայն Մակնիսքիի Մարդու Իրաւունքներու Պատասխանատուութեան Ակտին՝ այդ ռեժիմի կողմէ իրականացուող շարունակական պատերազմական յանցագործութիւններուն եւ մարդկութեան դէմ յանցագործութիւններուն համար.

5. Նպաստել բոլոր հայ գերիներու, կալանաւորներու եւ պատանդներու ազատ արձակման, անոնց շարքին Արցախի 8 պաշտօնատարներուն, որոնք առեւանգուած էին 2023 թուականի Սեպտեմբեր 19-ին, Արցախի դէմ Ատրպէյճանի ռազմական յարձակումէն յետոյ.

6. Վերականգնել Հայաստանի Հանրապետութեան տարածքային ամբողջականութիւնն ու ինքնիշխանութիւնը՝ նպաստելով ատրպէյճանական բոլոր ուժերու դուրսբերման՝ 2021 թուականի մայիսէն սկսեալ Ատրպէյճանի շարունակական ներխուժումներուն ընթացքին գրաւուած տարածքներէն.

Յանձնախումբին կողմէ հաստատուած այլ միջոցառումներ Հարաւային Քալիֆորնիոյ տարածքին կը ներառեն.

- GNZA-ի արունարշաւը համագործակցութեամբ Ամերիկեան Կարմիր Խաչի՝ Ապրիլի 21-ին, առաւօտեան ժամը 9:00-էն մինչեւ Կ.Ե ժամը 3:00ևը, Նազարին Հայկական եկեղեցւոյ մէջ (411 E. Acacia Ave. Glendale CA)
- Կլէնտէլ քաղաքի կազմակերպած ոգեկոչումը՝ Ապրիլի 21-ին, ժամը 4:30-ին Ալեքս թատերասրահէն ներս (216 N Brand Blvd., Glendale, CA)
- UACLA-ի կազմակերպութեամբ կրօնական արարողութիւն եւ ծաղիկներու տեղադրում Ապրիլի 24-ին, ժամը 10:00-ին Մոնթեպելոյի Հայոց Ցեղասպանութեան Յուշարձանի մօտ (901 Via San Clemente, Montebello, CA);
- AYF-ի ցոյց Ապրիլ 24-ին, ժամը 12:00-ին Լոս Անճելըսի մէջ Թուրքիոյ գլխաւոր հիւպատոսութեան առջեւ (8500 Wilshire Blvd., Beverly Hills, CA):

18 Ապրիլի, 2024

Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի Միջեւ Հաւասարութեան Նշաններ Դնելը Անլուրջ Են եւ Անամօթ. Եղիշէ Կիրակոսեան

Միջազգային իրաւական հարցերով Հայաստանի ներկայացուցիչ Եղիշէ Կիրակոսեանը անամօթ ու անլուրջ որակած է ատրպէյճանական կողմին քայլերը, որ կը փորձէ Արդարադատութեան միջազգային դատարանին մէջ «Հայաստանն ընդդէմ Ատրպէյճանի» գործով լսումներու ընթացքին հաւասարութեան նշան դնել Հայաստանի ու Ատրպէյճանի միջեւ:

Միջազգային իրաւական հարցերով Հայաստանի ներկայացուցիչ Եղիշէ Կիրակոսեան

Արդարադատութեան միջազգային դատարանին մէջ լսումներու ընթացքին ունեցած ելոյթին մէջ Եղիշէ Կիրակոսեանը յիշեցուցած է, որ 2021 թուականի Սեպտեմբեր 16-ին Հայաստանը վարոյթ յարուցած է Ատրպէյճանի դէմ, քանի որ այդ պետութեան կողմէ ցեղապաշտական խտրականութեան աղաղակող քաղաքականութիւն կ՛իրականացուի ազգութեամբ հայերու նկատմամբ:

«Ատրպէյճանի երեխաներին դպրոցական դասագրքերում սովորեցնում են ատել եւ սպաննել հայերին: Պետական լրատուամիջոցները ատելութեան խօսք են տարածում, պետական պաշտօնեաները կոչ են անում ի սպառ վերացնել հայերին: Դա պետութեան կողմից թոյլատրուած համատարած ցեղապաշտութիւն է»,- ընդգծած է Կիրակոսեանը:

Ան նշած է, որ ցեղապաշտական խտրականութեան այս երկարաժամկէտ պետական քաղաքականութիւնը իր գագաթնակէտին հասած է, երբ Ատրպէյճանը նախա-

Շար.ը էջ 6

ԱՄՆ Հայաստանին Պիտի Տրամադրէ Շտապօգնութեան Ջրահապատ Մեքենաներ

Միացեալ Նահանգները եւ Հայաստանը շատ աշխոյժ եւ բովանդակալից քննարկումներ կ՛ունենան անվտանգութեան եւ պաշտպանութեան մասին, այդ նոյնպէս շարունակական թեմա է: Այս մասին յայտնած է Հայաստանի մէջ ԱՄՆ դեսպան Քրիստինա Քվինը «Ազատութեան» տուած հարցազրոյցի ընթացքին:

Հայաստանի մէջ ԱՄՆ դեսպան Քրիսթինա Քվին

Անցեալ շաբաթ Պրիւքսէլի մէջ Հայաստանի արեւմտեան գործընկերները խոստացան յաւելեալ ֆինանսական աջակցութիւն եւ վերահաստատեցին իրենց յանձնառութիւնը Հայաստանի տնտեսութեան ու ժողովրդավարութեան ամրապնդման: Արդեօք որեւէ համաձայնագիր ստորագրուած է՝ երաշխաւորելու, որ այս աջակցութիւնը ըլլայ շարունակական՝ անկախ, թէ ինչպէս պիտի աւարտին քանի մը ամիսէն Պրիւքսէլի ու ԱՄՆ-ի մէջ սպասուող ընտրութիւնները:

«Ազատութեան» հարցումին ի պատասխան, ԱՄՆ դեսպանը պատասխանած է. «Պայմանաւորուածութիւնը այն էր, որ մենք պարզապէս պիտի շարունակենք մեր շատ լաւ եւ աճող երկխօսութիւնը: Կրնամ ըսել, որ անցած մէկ տարուան մէջ, ինչ ես եկած եմ Հայաստան, մեր յարաբերութիւնները գրեթէ բոլոր ոլորտներու մէջ ընդլայնուած եւ խորացած են: Եւ ես կը կարծեմ, որ այն ամէնը, որ մենք ընդգծեցինք պրիւքսէլեան բարձր մակարդակի հանդիպման ընթացքին, պարզապէս ցոյց կու տայ այն յառաջընթացը, որուն հասած ենք, յատկապէս՝ վերջին քանի մը տարիներուն: Եւ ես կը կարծեմ, որ յառաջիկային պիտի շարունակենք յառաջընթացը»:

Միացեալ Նահանգները կը դիտարկէ՞ Հայաստանի սահմանին Եւրոմիութեան դիտորդական առա-

Շար.ը էջ 6

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

«Դաշնակից Երկիրը» Գործակալների Մոբիլիզացիա է Յայտարարել

ՀԵՂԻՆԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ռուսաստանում ապրող, արարող, բայց իրեն «ալամ աշխարհի հայերի միութեան» նախագահ հռչակած Արա Աբրահամեանը «Ռուսաստանի հայերի միութեան» անունից որոշել է ձայնակցել «Նիկոլը յանձնում ա Տաւուշի հայկական հողերը» քարոզչական սպեկուլիացիային եւ բնականաբար, առիթն օգտագործելով՝ եւս մէկ անգամ պահանջել Նիկոլ Փաշինեանի հրաժարականը:

Նախքան այս յայտարարութեան բովանդակութեանն անդրադառնալը արձանագրենք՝ դաշնակից երկիրը, որն արդէն տեւական ժամանակ է՝ իր ազդեցութեան գործակալների մոբիլիզացիա է յայտարարել՝ տարատեսակ քաղաքական կուսակցութիւնների, «փրկութեան ճակատների» ու «համազգային շարժումների» եւ անհատ, ընդհուպ՝ վեղարաւոր փրկիչների տեսքով, փաստօրէն, չի մոռացել ներգրաւել նաեւ մի գործչի, որի խօսքի լրջութեանը Հայաստանում մշտապէս վերաբերուել են՝ ըստ արժանւոյն՝ քմծիծաղով ու երգիծանքով:

Ցընթացս յիշեցնենք, որ պարոն Աբրահամեանը 2016-ին իր ելոյթներից մէկում անկեղծացել էր, թէ ինքը ռուսերէն վատ գիտի եւ ամուսնացել է ռուս աղջկայ հետ, որպէսզի ռուսերէն սովորի, «բայց ցաւօք, այդպէս էլ չեմ կարողացել», իսկ հայերն էլ գիտի... «մի քիչ բաւականին»:

«Մենք պատրաստւում էինք գրել մի այսպիսի գիրք Հայ ժողովրդի դերը միջին դարերում ունեցած... մենք որպէս, ասենք, առեւտրական նաւատորմի ազդեցութիւնը... ես ռուսերէնը չսովորեցի, հայերէնն էլ մի քիչ բաւականին... «Ռոլ Արմենիա միջին դարերի...»,- «Ռուսաստանի Դաշնութեան հայկական սփիւռքը» խորագրով գիտաժողովի ժամանակ խօսքը չէր կարողացել աւարտել Աբրահամեանը:

Երեւի հենց այս՝ վատ ռուսերէնի եւ հայերէնի «մի քիչ բաւականին» իմանալու հետեւանքով է, որ պարոն Աբրահամեանը չի ըմբռնել, թէ ինչ է յայտարարում ՀՀ իշխանութիւնը հայ-ատրպէյճանական յարաբերութիւնների կարգաւորման, սահմանազատման գործընթացի եւ այն մասնաւորապէս Տաւուշի մարզից սկսելու մասին:

Աջակցելով Մայր Աթոռի յայտարարութեանը՝ Աբրահամեանի գլխաւորած միութիւնը կոչ է արել գործարարներին, մշակոյթի, գիտութեան, սպորտի գործիչներին, հասարակական-քաղաքական գործիչներին «բացայայտ արտայայտուել Տաւուշի մարզում հայկական հողերը յանձնելու՝ իշխանութիւնների մտադրութիւնների վերաբերեալ»:

Տեղեակ չենք՝ ո՞ր լեզուով է պարոն Աբրահամեանը կարդացել սահմանազատմանը, մասնաւորապէս Տաւուշին վերաբերող լուրերը, աւելի ճիշտ՝ ո՞ր լեզուով են նրան այդ թեմայով զեկուցել շահագրգիռ սուբիեկտները, բայց ակնյայտ է՝ նա ինչ-որ բան լսել ու չի հասկացել կամ էլ լսել, հասկացել է, բայց միտումնաւոր խեղաթիւրում է իմացածն ու, ինչպէս ժողովուրդն է ասում, իրեն գցում է «դողերի բախչէն»:

Հումանիզմ ցուցաբերելով ՌՀՄ ղեկավարի նկատմամբ՝ եւս մէկ անգամ նշենք, որ ՀՀ իշխանութիւնը չի պատրաստւում կատարել ՀՀ քրէական օրէնսգրքով պատիժ նախատեսող գործողութիւն՝ ՀՀ տարածքից՝ «Տաւուշի մարզի հայկական հողերից» որեւէ փուշ կամ փշուր յանձնել որեւէ մէկին:

Այնպէս որ, պարոն Աբրահամեանն ու այն երկիրը, որի հողում վերջինս գտնւում է, կարող են անջատել իրենց քարոզչական «սիրենան»: Աբրահամեանին այդ հողերը որպէս հայկական ներկայացրած սուբիեկտները երեւի մոռացել են Վայոց ձորի մարզի Մալիշկա գիւղում ծնուածի սեղանին դնել իրեն հասանելի լեզով «սպռավոչկա», որտեղ նշուած են «յանձնուելիք» գիւղերի տեղանունները՝ Բաղանիս Այրում, Աշաղը Ասքիփարայ, Խեյրիմլի եւ Ղըզըլհաջիլի:

Տաւուշի մարզում այսպիսի տեղանուններով «հայկական հողեր» չկան, Աբրահամեանը երեւի Հայաստանի պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնն էլ լաւ չի իւրացրել, այլապէս ինտերնետի դարում կ՛օգտուէր ամենապարզ գործիքներից՝ կ՛այցելէր Տաւուշի մարզպետարանի պաշտօնական կայք, կը ծանօթանար մարզի գիւղերի ու բնակավայրերի ցանկին:

Ի դէպ, միջին դարերում հայերի ունեցած դերի մասին գիրք տպելու մտադրութիւն ունեցած Աբրահամեանի տեքստում անդրադարձ կայ նաեւ վարչապետ Փաշինեանի՝ ԱԺ-ում ունեցած ելոյթին:

«Փաշինեանի ելոյթը խորհրդարանում, որտեղ նա այս անգամ Հայաստանի անվտանգութեան համար սպառնալիք անուանեց հենց Հայաստանը՝ պատմական Հայաստանը, հերթական անգամ ի ցոյց դրեց 2018 թուականից Հայաստանի, այսպէս կոչուած, «թաւշեայ իշխանութեան» կողմից իրականացուող նպատակային կուրսի ողջ վտանգաւորութիւնը»,- ասել է նա:

Թէ այդ ի՞նչ «նպատակային կուրսի» մասին է խօսում Աբրահամեանը, կարող ենք գլխի ընկնել նախքան 44-օրեայ պատերազմը ՌԴ տեղական գործակալ-քարոզիչներն այդ «կուրսն» անուանում էին «Սորոսի ծրագրով հողերը տալ»: Հիմա էլ, երեւի, շարունակելով խափանել Սորոսի ծրագիրը (այս անգամ առանց նրա անունը տալու), Աբրահամեանն ու նրա ինստրուկտորները որոշել են յանձնումից փրկել Տաւուշի «հայկական հողերը» եւ հաւանաբար հետ բերել նաեւ պատմական Հայաստանի հողերը, մասնաւորապէս՝ մէկ եւ աւելի դար առաջ յանձնուած Սասունը, Վանը, Մուշը, Ալաշկերտը, Արդահանը եւ այսպէս շարունակ: Ջէ՞ որ Աբրահամեանն իզուր չէ, որ

Շար.ը էջ 6

Պրիւսելի Հանդիպման Արդիւնքները Բխում Են Օբիեկտիւ Իրողութիւններից

ՏԻԳՐԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Ապրիլի 5-ին Պրիւսելում տեղի ունեցաւ Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի, Եւրայանձնաժողովի նախագահ Ուրսուլա ֆոն դեր Լայենի, ԱՄՆ պետքարտուղար Էնթոնի Բլինքենի եւ ԵՄ արտաքին գործերի ու անվտանգութեան քաղաքականութեան հարցերով բարձր ներկայացուցիչ Ժոզեպ Բորելի մասնակցութեամբ գագաթնաժողովը:

Այս հանդիպմանը նախորդել էին բազմաթիւ շահարկումներ ինչպէս Հայաստանում, այնպէս էլ Հայաստանից դուրս: Հայաստանեան տարբեր մեկնաբաններ մի քանի շաբաթ բաւականին բարձր ակնկալիքներ էին ձեւաւորում հանրութեան մօտ՝ պրիւսելեան հանդիպումը ներկայացնելով գրեթէ որպէս շրջադարձային պահ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Ռուսաստանն ու Ատրպէյճանը իրենց հերթին հանդիպումը որակում էին որպէս Հարաւային Կովկասում բաժանարար գծեր ստեղծելու փորձ: Հետաքրքրական է, որ այս թեմայով Մոսկուայի եւ Պաքուի ոչ միայն դիրքորոշումներն են նոյնական, այլեւ՝ բառապաշարը:

Այնուամենայնիւ, ի հեճուկս այս բոլոր շահարկումների՝ ինչպէս եւ յայտարարւում էր ԱՄՆ-ի եւ ԵՄ պաշտօնեաների հետ հանդիպումից առաջ, այն առաջին հերթին տնտեսական ուղղուածութիւն ունէր: Գագաթնաժողովի արդիւնքում տարածուած համատեղ յայտարարութեան մէջ նշուեց յառաջիկայ չորս տարիների ընթացքում Հայաստանին ԵՄ կողմից 270 միլիոն եւրօ, իսկ ԱՄՆ-ի կողմից 65 միլիոն տոլար ֆինանսական աջակցութիւն յատկացնելու մասին: Յայտարարութիւնում խօսուեց նաեւ Հայաստանի համար ռիսկերը մեղմելու, առեւտուրը դիվերսիֆիկացնելու, ինչպէս նաեւ տնտեսական եւ ինստիտուցիոնալ դիմակայունութիւնը ամրապնդելու ԵՄ ու ԱՄՆ-ի յանձնառութեան մասին:

Հանդիպման արդիւնքներն առաջին հերթին փաստում են, որ թէ Ուաշինկտոնում, թէ Պրիւսելում կայ գիտակցում, որ Հայաստանի արտաքին քաղաքական դիվերսիֆիկացիան երկարատեւ գործընթաց է, որին պէտք է նախորդի առկայ կառուցուածքային խնդիրների լուծումը:

Խօսքը, մասնաւորապէս, Ռուսաստանից Հայաստանի տնտեսական ու էներգետիկ կախուածութիւնը մեղմելու անհրաժեշտութեան մասին է: Մինչ պրիւսելեան հանդիպումը, Հայաստանի կառավարութիւնը ռիսկերի գնահատմանն ուղղուած հետազօտութիւններ էր իրականացրել, որոնք կարճաժամկէտ կտրուածքով Ռուսաստանից տնտեսական կախուածութիւնը նուազեցնելու հարցում լաւատեսութեան հիմքեր չէին տուել: Իսկ առանց այդ կախուածութեան նուազեցման ուղղութեամբ համակարգային աշխատանքի արտաքին քաղաքական հարցերում փունդամենտալ փոփոխութիւնների մասին խօսակցութիւնները միայն տեսական բնոյթ կարող են կրել:

Այդ առումով պրիւսելեան հանդիպումը կարելի է տուեալ խնդրի լուծման ուղղութեամբ Արեւմուտքի եւ Հայաստանի համատեղ աշխատանքի փորձի պաշտօնական մեկնարկը համարել:

ԱՄՆ-ն եւ ԵՄ-ն ուղիղ տեքստով յայտարարում են, որ Հայաստանին յատկացուելիք գումարներն առաջին հերթին արտաքին առեւտրի դիվերսիֆիկացիայի եւ տնտեսական դիմակայունութեան ուժեղացմանն են ուղղուած լինելու: Այսինքն, Ռուսաստանից միակողմանի կախուածութեան թուլացմանը: Սա, իհարկէ, չի նշանակում, որ ԵՄ-ն կամ ԱՄՆ-ն այս փուլում պատրաստ են Հայաստանին տնտեսական այլընտրանքներ առաջարկել: Այժմ խօսքն առաջին հերթին Հայաստանի կողմից՝ Պրիւսելի եւ Ուաշինկտոնի աջակցութեամբ, սեփական տնային աշխատանքը կատարելու եւ միջնաժամկէտ ու երկարաժամկէտ կտրուածքով տնտեսական դիվերսիֆիկացիան աւելի իրատեսական դարձնելու ջանքերի մասին է:

Կառուցուածքային այս սահ-

Շար.ը էջ 6

Հրատարակելով հայաստանեան մամուլին մէջ լոյս տեսնող տարբեր յօդուածներ «ՄԱՍԻՍ» անպայմանօրէն չի բաժներ հոն արտայայտուող բոլոր տեսակէտները

Մասիս
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի

ԽՄԲԱԳԻՐ
ԳՐԻԳՈՐ ԽՈՏԱՆԵԱՆ

ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԷՆ
ՎԱՀԷ ԱՃԱՊԱՀԵԱՆ

MASSIS Weekly
Organ of **the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA**
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E:Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com

(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August

ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA $50.00, $100.00 (First Class)
Canada $125.00 (Air Mail)
Overseas $250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.

Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY

ԼՈՒՐԵՐ

ՀՀ-ի Մէջ Ծանր Յանցագործութիւններու Աճը Պայմանաւորուած է Օրէնսդրական Փոփոխութիւններով. Փաշինեան

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան

Հայաստանի մէջ ծանր եւ առանձնապէս ծանր յանցագործութիւններու աճը պայմանաւորուած է Քրէական օրէնսդրութեան մէջ կատարուած փոփոխութեամբ, որուն համաձայն՝ քրէական գործեր կը յարուցուին նաեւ յանկարծամահութեան դէպքերով:

Կառավարութեան նիստին այս մասին ըսաւ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան՝ անդրադառնալով այն արձանագրումներուն, որ Հայաստանի մէջ ծանր եւ առանձնապէս ծանր յանցագործութիւններու թիւը 90 տոկոսով աճած է:

«Պէտք է ասեմ, որ 90 տոկոսանոց աճը պայմանաւորուած է օրէնսդրութեան մէջ փոփոխութեան հետ: Ներկայումս բոլոր յանկարծամահութեան դէպքերի առիթով յարուցւում է քրէական գործ: Կիրառումը ցոյց է տալիս, որ արդարացուած է, որովհետեւ լինում են այդպիսի դէպքեր, որ շատ նման է յանկարծամահութեան, բայց յետոյ քրէական գործի շրջանակներում պարզւում է, որ իրականում սպանութիւն է տեղի ունեցել: Բայց դէպքերի մեծ մասով, ի հարկէ, հերքւում է»,- նշեց Փաշինեան:

Վարչապետը խոստովանեցաւ, որ 27 տոկոսի աճ կայ առանձնապէս ծանր յանցագործութիւնների, բայց աճի մէկ մասն ալ պայմանաւորուած է օրէնսդրական փոփոխութիւններու հետ:

«Ընդհանուր առմամբ, պէտք է արձանագրենք, որ յանցաւորութեան դէմ պայքարը լուրջ մարտահրաւէր է: Մենք շատ զգայուն ենք նաեւ գլոսաշրջիկների հետ կապուած յանցագործութիւնների վերաբերեալ, որովհետեւ դա կարող է վատ պատկեր ստեղծել: Ներքին գործերի նախարարի, Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան, դատաիրաւական մարմինների ներկայացուցիչների հետ ժամանակ առ ժամանակ քննարկում ենք, թէ ինչպէս յանցաւորութեան դէմ պայքարն աւելի արդիւնաւէտ դարձնենք»,- ըսաւ Փաշինեան:

Պաշտպանութեան Նախարարութեան Պաշտօնեան Կը Մեղադրուի 125.000 Տոլար Կաշառք Ստանալու Մէջ

ԱԱԾ-ի մէջ նախաձեռնուած եւ ՀՀ Հակափտածութեան կոմիտէին մէջ քննուած քրէական վարոյթով կատարուած նախաքննութեամբ պարզուած է, որ Վ.Մ.-ն, հանդիսանալով ՀՀ ՊՆ տարածքային զինուորական կոմիսարիատներէն մէկուն զօրակոչի բաժանմունքի պետի պաշտօնակատար, շարք մը զօրակոչիկներու օգտին ապօրինի գործողութիւն կատարելու՝ կեղծ բժշկական ախտորոշումներու հիման վրայ զինուորական ծառայութեան հերթական զօրակոչէն տարկէտում տրամադրելու կամ զինուորական ծառայութենէն ազատելու հիմքեր ստեղծելու համար տարբեր անձերէ պահանջած եւ ստացած է առանձնապէս խոշոր չափերով՝ ընդհանուր 125.000 ԱՄՆ տոլար կաշառք:

Մասնաւորապէս՝ 2022թ. Դեկտեմբերին Վ.Մ.-ն, տեղեկանալով, որ բժշկական կեդրոններէն մէկուն տնօրէն Ա.Մ.-ն հնարաւորութիւն ունի ձեռք բերելու զօրակոչի ենթակայ անձերու ժամկէտային զինուորական ծառայութենէն ազատելու համար հիմք հանդիսացող «արախնոիտալ քիսթա» ախտորոշմամբ բժշկական եզրակացութիւններ, 5 տարբեր զօրակոչիկներու օգտին ապօրինի գործողութիւններ կատարելու նպատակով անոր առաջարկած է գումարի դիմաց ձեռք բերել եւ իրեն տրամադրել յիշեալ կեղծ եզրակացութիւնները:

Վ.Մ.-ին մեղադրանք ներկայացուած է, անոր օժանդակած Ա.Մ.-ին մեղադրանքներ ներկայացուած են:

Պետութեան Վերադարձուած է 10 Միլիառ Դրամի Գոյք՝ 6 Ամսուան Ընթացքին

ՀՀ կառավարութեան որոշմամբ՝ Պետական գոյքի կառավարման կոմիտէին ամրացուեցաւ Դատախազութեան՝ ապօրինի ծագում ունեցող գոյքի բռնագանձման լիազօրութեան շրջանակին մէջ կնքուած հաշտութեան համաձայնութեամբ պետութեան վերադարձուած՝ 2 միլիառ 18 միլիքն 400 հազար դրամ շուկայական արժէքով Աւան վարչական շրջանի Աճառեան փողոցին վրայ գտնուող՝ 16.013 քմ մակերեսով հողամասը:

Ըստ Գլխաւոր Դատախազութեան տարածած հաղորդագրութեան, հաշտութեան համաձայնութիւնը հաստատուած էր Հակափտածութեան դատարանի՝ 2024 թուականի Փետրուար 27-ի վճիռով:

Դատախազութենէն յաւելած են, որ վերջին վեց ամսուան ընթացքին՝ 2023 թուականի 4-րդ եռամսեակին եւ 2024 թուականի առաջին եռամսեակին Դատախազութեան երկու բացառիկ լիազօրութիւններու՝ ապօրինի ծագում ունեցող գոյքի բռնագանձման եւ պետական շահերու պաշտպանութեան ծիրին մէջ, պետութեան վերադարձուած է շուրջ 10 միլիառ դրամի գոյք:

ՊՆ-ն 300 Միլիոն Տոլարի Պատուէր Տուած է Ռազմական Արդիւնաբերութեան 25 Հայկական Ընկերութիւններու

Բարձր արհեստագիտութիւններու արդիւնաբերութեան նախարար Մխիթար Հայրապետեան

Բարձր արհեստագիտութիւններու արդիւնաբերութեան նախարար Մխիթար Հայրապետեանը տեղեկացուցած է, որ իրականացուած են քանի մը զինատեսակի եւ կառավարման համակարգերու վերաբերեալ փորձարկումներ, որոնք մօտ ապագային հնարաւորութիւն պիտի ունենան կիրառուելու Զինուած Ուժերուն մէջ:

Անոր խօսքով՝ ռազմարդիւնաբերութեան ոլորտին մէջ գործող բոլոր ընկերութիւններուն հետ հանդիպումներուն վեր հանած են մարտահրաւէրներն ու խնդիրները: Ըստ անոր, արձանագրուած է ռազմաարդիւնաբերութեամբ զբաղող քանի մը նոր ընկերութիւնգ. «Մշակուել է ռազմարդիւնաբերական համալիրի տարրերի արտադրական հզօրութիւնների զարգացման հիմնադրամի հայեցակարգը, որը հնարաւորութիւն է տալու մեծ արդիւնաւէտութեամբ զարգացնել ռազմարդյունաբերութեան ոլորտը»,- ըսած է ան:

Նախարարը նաեւ տեղեկացուցած է, որ ռազմարդիւնաբերողները այս պահին 122 միլիառ դրամի պատուէր ստացած են Պաշտպանութեան Նախարարութենէնգ. «Գործող 25 կազմակերպութիւն պատուէր ունի ՊՆ-ից: Մենք ակնկալում ենք, որ տարուայ ընթացքում այն կը հասնի 29-ի: Այս պահին ունենք կնքուած 46 եռամեայ պայմանագիր: ՊՆ-ն այս պահին 122 միլիառ դրամի պատուէր է տուել կազմակերպութիւններին, ակնկալում ենք, որ տարուայ կտրուածքով պատուէրների ընդհանուր գումարը կը կազմի 191 միլիառ դրամ»,- ըսած է ան:

«Հանքերու Արքայ» Վարդան Այվազեանը, Անոր Կինը, Դուստրը, Որդին Ու Փոխկապակցուած Այլ Անձեր Հրաւիրուած Են Դատախազութիւն

Բնապահպանութեան նախկին նախարար, Ազգային Ժողովի նախկին ՀՀԿ-ական պատգամաւոր Վարդան Այվազեան

Բնապահպանութեան նախկին նախարար, Ազգային Ժողովի նախկին ՀՀԿ-ական պատգամաւոր Վարդան Այվազեանը, անոր կինը՝ Մարիամ Գինոսեանը, դուստրը՝ Արմինէ Այվազեանը, ինչպէս նաեւ փոխկապակցուած շարք մը անձեր՝ Գագիկ եւ Սուրէն Այվազյեանները, Յարութիւն Մուրատեանը Ապրիլ 19-ին հրաւիրուած են ՀՀ Գլխաւոր Դատախազութեան ապօրինի ծագում ունեցող գոյքի բռնագանձման գործերով վարչութիւն: civicq.am-ը հրապարակային ծանուցումներու պաշտօնական համացանցային կայքէն տեղեկացաւ, որ յիշեալ անձերուն պատկանող գոյքերու նկատմամբ կատարուած է ուսումնասիրութիւն, կազմուած են ամփոփագրեր:

Ըստ մամուլի հրապարակումներու՝ Վարդան Այվազեանը ունի բազմաթիւ հանքեր, որոնք սակայն ձեւակերպուած են անոր ազգականներուն կամ ընկերներուն անուններով: Նախարարը առանձնայատուկ սէր ունի յատկապէս ոսկիի, պղնձի, մոլիպտենի եւ երկաթի հանքավայրերու նկատմամբ: Գայթակղալից պատմութիւններու կիզակէտին մշտապէս յայտնուած նախկին պաշտօնեային հետ կապուած մամուլին մէջ սկսաւ պատմութիւն շրջանառուիլ 2005-ին: Կը նշուէր, որ այն ժամանակ տակաւին բնապահպանութեան նախարարի պաշտօնը զբաղեցնող Վարդան Այվազեանի եւ ոսկի արդիւնահանող «Գլոբալ Գոլդ Մայնինգ» ընկերութեան յարաբերութիւնները խիստ լարուած եղած են: Արդէն 2006-ին յայտնի դարձաւ, որ Վարդան Այվազեանը «Գլոբալ Գոլդից» 3 միլիոն տոլար կաշառք պահանջած է: Այվազեանը, իր պաշտօնական դիրքը օգտագործելով, ընկերութիւնը զրկած էր Հանքաւանի մէջ գտնուող ոսկիի հանքի շահագործման արտօնագրէն, որ պէտք է ուժի մէջ ըլլար մինչեւ 2017 թուական: 2006-ի Յունուար 19-ին «Գլոբալ Գոլդի» շահերը ներկայացնող ամերիկեան իրաւաբանական գրասենեակ մը նամակ-առաջարկով դիմած էր Ռոպերթ Քոչարեանին, այն ժամանակուայ արտաքին գործերու նախարար Վարդան Օսկանեանին, առեւտուրի եւ զարգացման նախարար Կարէն Ճշմարիտեանին, արդարադատութեան նախարար Դաւիթ Յարութիւնեանին եւ նոյն ինքն Վարդան Այվազեանին:

ԼՈՒՐԵՐ

Հայաստանը Շատ Կարեւոր եւ Վստահելի Գործընկեր է Ղազախստանի Համար. Ըսաւ Քասիմ-Ժոմարթ Թոքաեւ

վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան եւ Ղազախստանի Հանրապետութեան նախագահ Քասիմ-Ժոմարթ Թոքաեւ համատեղ ասուլիսի ժամանակ

«Առաջին անգամ պաշտօնական այցով Երեւանի մէջ եմ եւ կ՚արտայայտեմ իմ երախտագիտութիւնս Հայաստանի ժողովուրդին, որ ջերմօրէն ընդունեց Ղազախստանի պատուիրակութիւնը»:

Այս մասին ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի հետ համատեղ ասուլիսի ժամանակ ըսաւ պաշտօնական այցով Հայաստան ժամանած՝ Ղազախստանի Հանրապետութեան նախագահ Քասիմ-Ժոմարթ Թոքաեւը:

«Մենք յատուկ յարգանքով կը վերաբերինք Հայաստանի հինաւուրց պատմութեան, հարուստ մշակոյթին եւ աւանդոյթներուն:

«Հայաստանը շատ կարեւոր եւ վստահելի գործընկեր է Ղազախստանի համար Հարաւային Կովկասի մէջ: Մեր յարաբերութիւնները հիմնուած են անքակտելի բարեկամութեան եւ փոխօժանդակութեան վրայ: Մեր նպատակները տարածաշրջանային եւ միջազգային խաղաղութեան եւ անվտանգութեան ամրացման տեսանկիւնէն կը համընկնին:

«Մենք հետաքրքրուած ենք Հայաստանի հետ համակողմանի գործընկերութեան հետագայ զարգացմամբ եւ անոր համար այսօրուայ այցը ինծի համար յատուկ նշանակութիւն ունի»,- ընդգծեց Թոքաեւ:

Պաշտօնական այցով Հայաստան ժամանած Ղազախստանի Հանրապետութեան նախագահ Քասիմ-Ժոմարթ Թոքաեւը եւ ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը ստորագրեցին պաշտօնական այցի արդիւնքներով համաձայնագիր: Այնուհետեւ համաձայնագրեր կնքուեցան երկու երկիրներու շարք մը նախարարութիւններու միջեւ:

Մասնաւորապէս՝ Հայաստանի եւ Ղազախստանի միջեւ գաղթի մասին համաձայնագիր եւ Հայաստանի կառավարութեան եւ Ղազախստանի կառավարութեան միջեւ քաղաքացիներու, այցելութիւններու եւ գտնուելու կարգի մասին համատեղ համաձայնագիր եւ այլն:

Աւելի վաղ տեղի ունեցած էր Թոփաեւի եւ Փաշինեանի առանձնազրոյցը:

«ԱՄՆ եւ Իր Դաշնակիցները Կը Փորձեն Խանգարել Հարաւային Կովկասի Մէջ Կայունութիւնը». Լաւրով

«ԱՄՆ ու իր դաշնակիցները կը փորձեն խանգարել Հարաւային Կովկասի մէջ կայունութիւնը»գ. Լաւրով ԱՄՆ-ն ու իր արբանեակները կը փորձեն խաթարել Ռուսաստանի աջակցութեամբ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ ձեռք բերուած պայմանաւորուածութիւններու իրագործումը: Այս մասին յայտնած է Ռուսաստանի արտաքին գործերու նախարար Սերկէյ Լաւրովը Մինսքի մէջ ԱԳՆ խորհուրդի նիստէն յետոյ կայացած մամուլի ասուլիսին ընթացքին:

Ռուսաստանի արտաքին գործերու նախարար Սերկէյ Լաւրով

«Անոնք (ԱՄՆ-ը եւ դաշնակիցները) կը փորձեն ներխուժել յետխորհրդային տարածքի բոլոր շրջանները, միջամտել Հարաւային Կովկասի մէջ իրավիճակի կայունացման գործընթացին եւ չեն ուզեր թոյլ տալ Հայաստանի ու Ատրպէյճանի միջեւ պայմանաւորուածութիւններու իրագործումը, որ ձեռք բերուած է Ռուսաստանի աջակցութեամբ»,- ըսած է Ռուսիոյ արտաքին գործերու նախարարը:

ԱՄՆ-ն աշխուժօրէն կ՚աշխատի նաեւ Կեդրոնական Ասիոյ մէջ, ուր կը ստեղծուին տարբեր ձեւաչափեր՝ ուղղուած Ռուսաստանի դէմ: Անոր խօսքով՝ Ռուսաստանի ռազմավարական դաշնակիցները կը գտնուին հսկայական ճնշման տակ, սակայն անոնք հաւատարիմ կը մնան ընդհանուր արժէքներուն եւ սկզբունքներուն, որոնց վրայ հիմնուած են համարկման կառոյցները՝ ԵԱՏՄ-ն, ԱՊՀ-ն ու ՀԱՊԿ-ը: Ան համոզուած է, որ ռազմավարական առումով Արեւմուտքի գիծը դատապարտուած է ձախողման:

Ատրպէյճանի Յարձակման Անցնելու Նախապատրաստութիւնը Չեզոքացուեցաւ ԵՄ Դիտորդներուն Շնորհիւ

Ազգային Ժողովի «ՔՊ» խմբակցութեան պատգամաւոր Արմէն Խաչատրեան

«Բանակի փոփոխութիւնները արժեզրկող յայտարարութիւններ են անում: Զինուորականների աշխատավարձերը անընդհատ բարձրացւում են»: Այս մասին ըսաւ Ազգային Ժողովի «Քաղաքացիական Պայմանագիր» խմբակցութեան պատգամաւոր Արմէն Խաչատրեանը՝ անդրադառնալով ԱԺ ընդդիմադիրներու խօսքերուն, թէ զինուորականներուն աշխատավարձերը չեն բարձրացուիր:

Արմէն Խաչատրեան նշեց, որ տարիներ շարունակ ռազմական հիմնարկ աւարտածները չունէին բաւարար արհեստավարժութիւն. «Հիմա բազմաթիւ փոփոխութիւններ են արուել, ու Ակադեմիան ընդգրկուել է լաւագոյն 19 ռազմական ակադեմիաների ցանկում: Ուսումնառութեան գործընթացը բերուել է միջազգային մակարդակի վրայ, ու կոչ եմ անում երիտասարդներին դիմել ու ընդունուել Ռազմական ակադեմիա»:

Այն դիտարկման, թէ ընդդիմադիրները դժգոհ են նաեւ ԵՄ դիտորդներէն, Խաչատրեան ըսաւ. «ԵՄ դիտորդական առաքելութիւնից բողոքում են Ատրպէյճանը, Ռուսաստանը ու մեր ընդդիմադիրները. հիմա հետեւութիւնը արէք: Այս փիրուն խաղաղութիւնը դիտորդների շնորհիւ է նաեւ, մի քանի օր առաջուայ Ատրպէյճանի նախապատրաստական գործողութիւնները՝ ռազմական յարձակումների անցնել, չէզոքացուեցին ԵՄ դիտորդների շնորհիւ: Մեր ընդդիմութիւնը գործում է այլ երկրների թելադրանքով ու շահերով»:

Ըստ Խաչատրեանի՝ խորհրդարանական ընդդիմութիւնը շահագրգռուած է անով, որ Հայաստանի մէջ որոշակի քաղաքական հոլովոյթներ, ցնցումներ յառաջացնեն ու խաղաղութեան դէմ գործողութիւններ կատարեն, անոր համար ալ անոնք նաեւ յառաջ կը բերեն Լեռնային Ղարաբաղի վտարանդի կառավարութեան հարց. «Չի կարող լինել վտարանդի կառավարութիւն, որի կառավարման առարկան այլ վայրում է»:

Հայաստանը Չենք Դիտարկեր Որպէս 3-Միլիոնանոց Շուկայ, Այն Մեզի Համար Հարթակ Է. Իրանի Դեսպան

Իրանի դեսպան Մեհտի Սոպհանի

Իրանը Հայաստանը կը դիտարկէ որպէս ամենակարճ ճանապարհը դէպի Եւրասիական Տնտեսական Միութեան 200-միլիոնանոց շուկայ: Երեւանի մէջ կայացած մամուլի ասուլիսի ընթացքին այս մասին ըսած է Իրանի դեսպան Մեհտի Սոպհանին:

Անոր խօսքով՝ շուտով Հայաստանի մէջ պիտի բացուի Իրանի առեւտուրի տուն:

«Մենք Հայաստանը չենք դիտարկեր որպէս 3-միլիոնանոց շուկայ, մեզի համար այն հարթակ է, որով մենք կրնանք դուրս գալ դէպի ԵԱՏՄ 200-միլիոնանոց շուկայ: Հայաստանը ԵԱՏՄ միակ երկիրն է, որ ունի սահման Իրանի հետ»,- յաւելած է ան: Սոպհանին նշած է, որ նախորդ տարի առեւտրաշրջանառութեան ծաւալը կազմած է 704 միլիոն տոլար:

Փաշինեան Դեռ Չէ Որոշած, Եթէ Պիտի Մասնակցի Փութինի Երդման Արարողութեան

Փաշինեան դեռ չէ որոշած իր մասնակցութիւնը Փութինի երդմնակալութեան արարողութեան:

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը պիտի մասնակցի՞ Ռուսաստանի նախագահ Վլատիմիր Փութինի երդմնակալութեան արարողութեան, թ՞է ոչ, որոշում դեռ չկայ:

«Ազատութեան» հարցումին ի պատասխան Փաշինեան ըսաւ՝ այս պահին չի կրնար ըսել, որոշում դեռ չունի:

Ճշդող հարցումին, թէ ինչէ՞ն կախեալ է որոշումը, վարչապետը պատասխանեց.«Ինչպէս բոլոր որոշումները՝ բազմաթիւ հանգամանքներէ»:

Կարմիր Խաչի Ներկայացուցիչները Այցելած Են Պաքուի Բանտին Մէջ Պահուող ԼՂ Նախկին Ղեկավարներուն

Կարմիր Խաչի Միջազգային Կազմակերպութեան ներկայացուցիչները Ապրիլին հերթական անգամ այցելած են ատրպէյճանական բանտին մէջ պահուող Լեռնային Ղարաբաղի նախկին բարձրաստիճան պաշտօնեաներուն:

Այդ մասին «ԱՊԱ» ատրպէյճանական լրատուական գործակալութեան փոխանցած է Ատրպէյճանի մէջ ԿԽՄԿ ներկայացուցչութեան հասարակայնութեան հետ կապերու բաժնի ղեկավար Իլահա Հուսէյնովան:

Ըստ անոր՝ ձերբակալուածներուն հետ անհատական հանդիպումներ տեղի ունեցած են, եւ անոնց տրուած է ընտանիքներուն հետ շփուելու հնարաւորութիւն:

Կառավարութիւնը Աւելի Քան 48 Միլիառ Դրամ Պիտի Յատկացնէ ԼՂ-էն Տեղահանուած Անձերու Աջակցութեան

ՀՀ կառավարութիւնը ընդունած է որոշում, որով կը նախատեսուի Լեռնային Ղարաբաղէն տեղահանուած անձերու 2023 թ. Հոկտեմբերէն մինչեւ 2024 թ. Դեկտեմբերը ներառեալ ընկերային աջակցութեան տրամադրում՝ ամսական 50000 դրամի չափով կամ 10000 դրամի չափով:

Որոշումը ընդունուած է ՀՀ կառավարութեան՝ Ապրիլ 12-ի նիստին:

Շահառու հանդիսացող շուրջ 106000 անձերու 2024 թ. Ապրիլ-Դեկտեմբեր եւ նախորդ ամիսներուն համար աջակցութեան գումարը տրամադրելու համար կ'առաջարկուի համապատասխան փոփոխութիւններ եւ լրացումներ կատարել նախապէս ընդունած որոշման մէջ: Այդ նպատակին համար ՀՀ պետական պիւտճէէն պիտի յատկացքուի 48,477 միլիառ դրամ:

Փոփոխութիւններ եւ լրացումներ կատարուած են նաեւ նախապէս ընդունած որոշումներէն մէկուն մէջ՝ 2023 թ. Սեպտեմբեր 19-էն ԼՂ-էն բռնի տեղահանուած, 2023 թ. Նոյեմբեր 9-ի համապատասխան որոշման շահառու հանդիսացող 4412 անձերու 2023 թուականի Նոյեմբեր եւ Դեկտեմբեր ամիսներու ընկերային աջակցութեան գումարները (ամսական 50000 դրամ) տրամադրելու համար: Այդ նպատակին համար պետական պիւտճէէն պիտի յատկացուի 276 միլիոն դրամ:

Հայաստանի Մէջ Օգոստոս 3-ը Պիտի Նշուի Եզտիներու Ցեղասպանութեան Օր

Հայաստանի Ազգային Ժողովը երկրորդ ընթերցմամբ եւ ամբողջութեամբ ընդունեց Օգոստոս 3-ը որպէս 2014 թուականի Սինճարի եզտիներու ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակի օր սահմանելու նախագիծը:

«Հայաստանի Հանրապետութեան տօներու եւ յիշատակի օրերու մասին» օրէնքին մէջ լրացում կատարելու մասին օրէնքի նախագիծը Ազգային Ժողովի արտահերթ նիստին ընդունուեցաւ միաձայն՝ ստանալով 79 կողմ ձայն:

Նախագիծը ներկայացուցած էր իշխող «Քաղաքացիական Պայմանագիր» խմբակցութեան՝ ազգութեամբ եզտի պատգամաւոր Ռուստամ Բաքոյեանը:

Արտաքին գործերու փոխնախարար Պարոյր Յովհաննիսեանը յայտնեց կառավարութեան հաւանութիւնը ու ընդգծեց այդ նախաձեռնութեան նշանակութիւնը՝ ցեղասպանութիւններու կանխարգիլման գործին մէջ ու նպաստը՝ հայ եւ եզտի ժողովուրդներու բարեկամական կապերու աւելի ամրապնդման գործին մէջ:

2014 թուականի Օգոստոս 3-ին «Իսլամական Պետութիւն» ահաբեկչական խմբաւորման կողմէ տեղի ունեցած են յարձակումներ եզտիներով բնակեցուած Իրաքի Սինճար քաղաքին վրայ, ուր սպաննած են աւելի քան երեք հազար մարդ: Սովի, ծարաւի եւ անտանելի շոգի հետեւանքով մահացած են լեռներու մէջ ապաստան գտած մօտ հազար մարդ, աւելի քան 200 հազար եզտիներ դարձած են փախստական, առեւանգուած են 13-56 տարեկան շուրջ 5000 կանայք եւ աղջիկներ: Վերջիններուս կեանքի պահպանման նախապայման եղած է իսլամի ընդունումը եւ ամուսնութիւնը ճիհատիստներու հետ:

Freedom House. ԼՂ-ի Մէջ Ատրպէյճանի Յարձակումը Բացասաբար Ազդած Է Հայաստանի Ժողովրդավարացման Վրայ

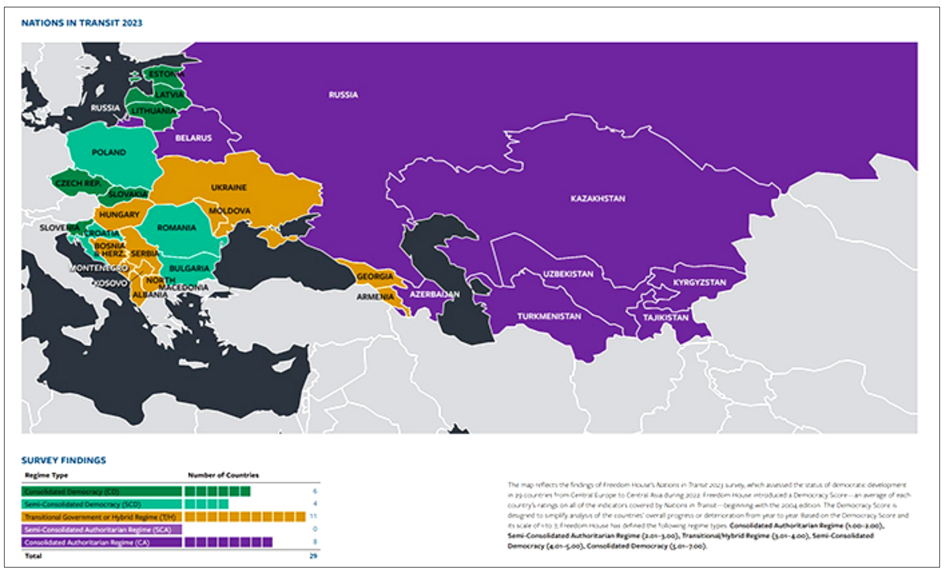

«Հայաստանի մէջ 2023-ին ժողովրդավարական կառավարման վարկանիշը նուազած է՝ 2.50-էն հասնելով 2.25-ի: կառավարութեան կողմէ ուժի հաստատման, կեդրոնական իշխանութիւններուն կողմէ ընդդիմադիր քաղաքապետերը պաշտօնանկ ընելու՝ արդէն քանի մը տարիէ շարունակուող միտումներու, եւ իշխող կուսակցութեան ֆինանսական միջոցներու թափանցիկութեան պակասի պատճառով», - կը յայտարարէ հեղինակաւոր Freedom House-ը՝ անցումային երկիրներու մասին նախօրէին հրապարակած զեկոյցին մէջ:

Արձանագրելով, որ 2023-ին Հայաստանը լուրջ դրական բարեփոխումներ կատարած է դատական համակարգի, ոստիկանութեան, փտածութեան դէմ պայքարի, կրթութեան եւ տարածքային կառավարման ոլորտներուն մէջ, զեկոյցը կը նշէ. «Թէեւ որոշ բարեփոխումներ կ'ապահովեն արդիւնաւէտ կարգաւորումներ, անոնք յաճախ չեն հասնիր իրենց նպատակներուն՝ վատ կամ անհետեւողական իրականացման պատճառով»:

Իրաւապաշտպան կազմակերպութիւնը կը նշէ, որ անցած տարուան հիմնական ներքաղաքական իրադարձութիւնը Երեւանի աւագանիի ընտրութիւններն էին: «Հայաստանի բնակչութեան մէկ երրորդը մայրաքաղաքին մէջ կ'ապրի, եւ այս քուէարկութիւնը կրնայ դիտարկուիլ որպէս վստահութեան քննութիւն՝ 2021-ի արտահերթ եւ 2026-ին նախատեսուած խորհրդարանական ընտրութիւններու արանքին», - կը նշէ Freedom House-ը, յաւելելով՝ դիտորդները հիմնականին մէջ դրական գնահատած են ընտրութիւններու կայացումը, արձանագրելով, որ այն զերծ եղած է ժամանակին տարածուած ընտրակաշառքէն ու ճնշումներէն:

Զեկոյցը կը փաստէ, որ քուէարկութեան մասնակցած է ընտրողներուն 28,5 տոկոսը, ինչ որ «յատուկ բեւեռացուած է հասարակութիւններուն, ուր քաղաքացիները հիասթափուած են յետհեղափոխական վերնախաւի ձախողումներէն, միաժամանակ կը մերժեն նախկին վարչակարգի ներկայացուցիչներուն վերադարձը»:

Զեկոյցը կը նշէ նաեւ, որ Հայաստանի ժողովրդավարացման ջանքերուն վրայ բացասաբար ազդած է Ատրպէյճանի յարձակումը Լեռնային Ղարաբաղի վրայ: «Եւրոմիութիւնն ու Միացեալ Նահանգները ձախողեցան պատասխանատուութեան կանչել Ատրպէյճանը կատարած քայլերուն համար, թէեւ մինչ այդ այդ բնագիրը կարմիր գիծ համարած էին», - կ'ընդգծէ Freedom House-ը:

«Ռուսաստանի եւ Ատրպէյճանի նախայարձակ պատերազմները ամենավառ օրինակներն են այն արհամարհանքին, որ այսօրուան միապետերը կը ցուցաբերեն մարդու հիմնարար իրաւունքներուն եւ ազատ հասարակութիւններուն նկատմամբ», - կը յայտարարէ հեղինակաւոր իրավապաշտպան կազմակերպութիւնը՝ յաւելելով. «Ռուսաստանը եւ Ատրպէյճանը հեգնողաբար կը պահանջեն յարգել իրենց ինքնիշխանութիւնը՝ միեւնոյն ժամանակ մերժելով իրենց հարեւաններուն ինքնավարութիւնը, իւրայատուկ պատմութիւնը եւ գոյութեան իրաւունքը:

Առաջին Անգամ Հնդկաստանը Հայաստանի Մէջ Ռազմական Կցորդ Նշանակած Է

Առաջին անգամ Հնդկաստանը Հայաստանի մէջ ռազմական կցորդ նշանակած է: Հնդկաստանը ռազմական կցորդներ կ'ուղարկէ նաեւ 10-էն աւելի երկիրներ, այդ շարքին առաջին անգամ Հայաստանի մէջ պիտի նշանակուի ռազմական ներկայացուցիչ:

Շեշտը դրուած է այն պետութիւններուն վրայ, որոնց հետ Հնդկաստանը կը զարգացնէ ռազմատեխնիկական համագործակցութիւնը: Հայաստանի մէջ առաջին անգամ ռազմական կցորդ նշանակուած է, որուն հետ Հնդկաստանը արդէն պայմանաւորուած է Pinaka կայաններու, «Աքաշ» փոքր

հեռահարութեան զենիթահրթիռային համակարգի եւ այլ զինատեսակներու մատակարարման շուրջ:

Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի Միջեւ

Շարունակուած էջ 1-էն

յարձակ պատերազմ սանձազերծած է Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն դէմ, որուն յայտարարուած նպատակն էր վերացնել եւ վտարել հայերը իրենց հայրենիքէն:

Եղիշէ Կիրակոսեանը կը մէջբերէ կատարել նաեւ Ատրպէյճանի նախագահ Ալիեւի՝ հետագային ըռւած խօսքերէն, ուր վերջինս նշած էր, որ Թշնամիի (հայերու) նկատմամբ ատելութիւնը ատրպէյճանցիները յառաջ կը շարժէ:

«44 օր շարունակ ատրպէյճանցի զինուորները սպաննում, խոշտանգում էին էթնիկ հայերին եւ հպարտօրէն նկարահանւում էին իրենց զոհերի առաջ»,- դատարանին յիշեցուցած է Կիրակոսեան՝ յաւելելով, որ այս բռնութիւնը եւ ահաբեկումը Ատրպէյճանի կողմէ օգտագործուեցաւ ԼՂ-ի հայերը ցեղային զտման ենթարկելու եւ առնուազն 30 հազար հայեր իրենց հայրենիքէն վտարելու համար:

ՀՀ ներկայացուցիչը պարզաբանած է, որ այս ամէնէն յետոյ Հայաստանը պատասխան պահանջեց սոյն պայմանագրի ներքոյ եւ դիմեց դատարանին, որպէսզի վերջինս հրատապ պաշտպանէ այն խոցելի հայերը, որոնք դեռեւս չէին սպաննուած եւ չէին վտարուած իրենց հայրենիքէն:

Միեւնոյն ժամանակ, ան յաւելած էր «Նոյնիսկ Արդարադատութեան միջազգային դատարանը չկրցաւ կանգնեցնել Ատրպէյճանի ցեղապաշտական քարոզարշաւը, որուն շրջանակին մէջ ցեղային զտում իրականացուեցաւ»:

Ան դատարանին յիշեցուցած է, որ Ատրպէյճանը կը ջնջէ Լեռնային Ղարաբաղի հայկական մշակութային ժառանգութիւնը՝ ընդգծելով, որ այս բոլոր հանգամանքները պատճառ հանդիսացած են, որպէսզի Հայաստանը դիմէ դատարան:

Անդրադառնալով Ատրպէյճանի ներկայացուցիչին կողմէ նախօրէին կատարուած յայտարարութիւններուն՝ որոնցմով վերջինս փորձած էր հաւասարութեան նշան դնել Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի միջեւ՝ Կիրակոսեանը այդ անընդունելի համարած է՝ յայտարարելով, որ այդ փորձերը անլուրջ են եւ անամօթ:

Ան նաեւ յաւելած է, որ Ատրպէյճանի համար դժուար է ապացոյցներ ներկայացնել դատարանին, քանի որ անոնք ուղղակի գոյութիւն չունին՝ անուանելով զանոնք հաւասարութիւն դնելու յուսահատ փորձ Ատրպէյճանի կողմէ:

ԱՄՆ Հայաստանին Պիտի Տրամադրէ

Շարունակուած էջ 1-էն

քելութեան միանալու հնարաւորութիւնը, ինչպէս այդ ըրաւ Գանատան նախորդ տարի:

Քրիսթինա Քվինը տեղեկացուցած է, որ մինչեւ հիմա նման ծրագիր չունին, բայց, ապագային ոչինչ կը բացառուի:

Վերջին հարցախոյզերուն համաձայն անվտանգութիւնն է հայաստանցիները ամէնէն շատ յուզող խնդիրը: Ֆրանսան ամրապնդեց ռազմական համագործակցութիւնը Հայաստանի հետ՝ մատակարարելով զինատեսակներ՝ չնայած խոչընդոտներուն: Միացեալ Նահանգները պիտի հետեւի՞ Ֆրանսայի օրինակին:

ԱՄՆ դեսպանը այս հարցումին ի պատասխան նշած է, որ իր կարծիքով վերջին մէկ տարուան մէջ այս թեմայով զգալի ընդլայնում ունեցած են: «Ընդամէնը քանի մը օրինակ. անցեալ տարի մենք մեր առաջին համատեղ զօրավարժութիւնը անցուցրինք 2008 թուականէն ի վեր: Կը կարծեմ՝ այդ շատ կարեւոր ազդանշան է, որ Միացեալ Նահանգները եւ Հայաստանը կրնան աշխատիլ իրար հետ պաշտպանական ոլորտին մէջ:

«Մենք նաեւ պիտի ունենանք խորհրդական, որ կրնայ գալ եւ նստիլ Հայաստանի Պաշտպանութեան նախարարութեան հետ՝ օգնելու կարողութիւններ»:

Այս պահին որեւէ քննարկում չկա՞յ զէնք ու ռազմամթերք մատակարարելու շուրջ՝ հարցումին դեսպանը պատասխանած է. «Իրականութեան մէջ, մենք շարունակական քննարկում ունինք, թէ ինչ կրնայ Հայաստանին անհրաժեշտ ըլլալ ռազմական ոլորտին մէջ: Արդէն պայմանաւորուած ենք մի քանի բանի շուրջ: Այդ պայմանաւորուածութիւններէն մէկ բան կրնամ առանձնացնել՝ Հայաստանը խնդրած էր շտապօգնութեան զրահապատ մեքենաներ, որոնցով անոնք կրնան մտնել հակամարտութեան տարածք, եւ այդ մեքենաներով տեղափոխուող մարդիկ պաշտպանուած պիտի ըլլան:

«Մենք արդէն պայմանաւորուած ենք, որ յառաջ պիտի երթանք այս հարցով, եւ այժմ կ'աշխատինք անոր իրագործման ձեւերուն վրայ, որպէսզի կարենանք տրամադրել այդ օգնութիւնը: Եւ, ինչպէս նշեցի, ամենատարբեր թեմաներ կը քննարկենք, եւ կը փորձենք տեսնել, թէ ուր կրնանք օգտակար ըլլալ Հայաստանին՝ անոր պաշտպանութեան առումով»:

Պրիւսելի Հանդիպման Արդիւնքները

Շարունակուած էջ 2-էն

մանափակումների արձանագրումը նշանակում է, որ մօտ ապագայում ամենայն հաւանականութեամբ Երեւանի կողմից արտաքին քաղաքական հարցերում կտրուկ քայլեր դժուար է լինելու ակնկալել: Հայաստանը փորձելու է փոքր քայլերով սերտացնել յարաբերութիւնները Արեւմուտքի հետ՝ միեւնոյն ժամանակ սիմվոլիկ բնոյթի քայլերի եւ որոշումների միջոցով Մոսկուայից քաղաքական կախուածութեան նուազեցման իմիտացիա իրականացնելով: Ըստ ամենայնի, մօտակայ ամիսների ընթացքում կարելի է ակնկալել նաեւ ԵՄ-Հայաստան փոխյարաբերութիւնների հիմքում ընկած պայմանագրային բազայի թարմացում:

ԵՄ-Հայաստան փոխգործակցութեան խորացման այս փուլային մօտեցումը բխում է օբիեկտիւ իրողութիւններից, որոնք շատ յաճախ գիտակցաբար անտեսւում են հայաստանեան քաղաքականացուած ու գաղափարականացուած վերլուծական դաշտի կողմից: Այդ իրողութիւնները արտայայտւում են ոչ միայն վերոնշեալ կառուցուածքային խնդիրների տեսքով, այլեւ Արեւմուտքում առկայ ռեսուրսների սղութեան եւ կասկածելի կարեւորութիւն ունեցող տարածաշրջանում յաւելեալ պատասխանատուութիւն ստանձնելու ցանկութեան բացակայութեան տեսքով:

«ՍԻՎԻԼՆԵԹ»

Սարգսեանի հետ հանդիպումից յետոյ Արա Արշավիրովիչը կարծես մտքափոխ էր եղել:

Նա իր փափաքը իրագործեց 2021-ին, կարծես «Մեր տունը Հայաստանն է» անունով կուսակցութիւն էր բացել եւ այժմ երկրից թռած մէկ այլ գործչի՝ նախկին ԲՀԿ-ական Տիգրան Ուրիխանեանի հետ կազմած միասնական ցուցակով մասնակցեց 2021-ի ԱԺ ընտրութիւններին եւ այդպէս էլ չյաղթահարեց խորհրդարան անցնելու անցողիկ շեմը՝ ստանալով քուէների 0,95 տոկոսը:

Համաձայնէք, այս տոկոսը խօսուն վկայութիւնն է սիրոյ այն մակարդակի, որը ժողովուրդը ցուցաբերել է «աշխարհի հայերի միութեան նախագահի» եւ նրա պրոյեկտի նկատմամբ:

Այնպէս որ, պարոն Աբրահամեանը, եթէ ուզում է օգտակար գործ անել իր ժողովրդի ու հայրենիքի համար, ապա պէտք է սահմանազատուի նրանից ու անկեղծութիւն ունենայ այսուհետ ներկայանալ ոչ թէ ՌԴ հայերի անունից, այլ՝ ՀՀ-ում ՌԴ դեսպանատան կցորդի:

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ»

«Դաշնակից Երկիրը» Գործակալներ

Շարունակուած էջ 2-էն

համարւում է «ալամ աշխարհի հայերի միութեան» նախագահ, եւ, ուրեմն, նրա դիրքին ու յարգին պատշաճում է կեանքի կոչել «ալամ աշխարհի» նուաճումն ու դրանց հայկական լինելը ՄԱԿ-ում գրանցելը:

Ի դէպ, Աբրահամեանի քարոզչական «դուքանում» ռուս. ակնյայտ են համարել նաեւ այն, որ Փաշինեանը երկրի ամբողջականութեան եւ նրա քաղաքացիների անվտանգութեան ապահովման հետ կապուած հարցերի լուծում չունի եւ նրա իւրաքանչիւր նոր քայլ միայն խորացնում է իրավիճակը: Եւ... դա-դա-դա դա՜մ՝ «միայն ներկայիս կառավարութեան հրաժարականն ու քաղաքական ասպարէզից հեռանալը կարող է հնարաւորութիւն տալ Հայաստանին՝ իր երկիրն ու ժողովրդին սիրող նոր ղեկավարութեան գլխաւորութեամբ, խաղաղութեան, արժանապատիւ կեանքի վերադառնալ եւ վերադարձնել միջազգային հանրութեան կորցրած վստահութիւնը»:

Այս պարբերութեան մէջ մեզ առանձնակի դերեց «սիրող» բառը. ոնց գցում-բռնում ենք Ռոբերտ Քոչարեանը, Սերժ Սարգսեանը, ՀՀ իրաւապահներից թռած ու ՌԴ-ում պատսպարուած եւ միայն վերջերս փրկիչների քասթինգին մասնակցած նախկին պաշտօնեաներն ու մասնաւորապէս Արա Աբրահամեանը «երկիրն ու ժողովրդին սիրողների» ցանկում չկան: Եթէ սիրէին, նախ՝ չէին կեղեքի իրենց սիրոյ օբիեկտին, եւ երկրորդ՝ չէին «թռնի» սիրելի օբիեկտից, կ'ապրէնին սիրելիի հետ եւ օտար երկրում խոպանչու կարգավիճակով չէին բնաւորուի:

Ի դէպ, Արա Աբրահամեանը 2015-ից ուզում էր քաղաքականութիւն մտնել եւ խոստանում էր ինչ-որ կուսակցութիւն բացել, բայց ոչ թէ իշխանափոխութիւն պահանջելու, այլ՝ պառլամենտ մտնելու համար: Մամուլը գրեց, որ Սերժ

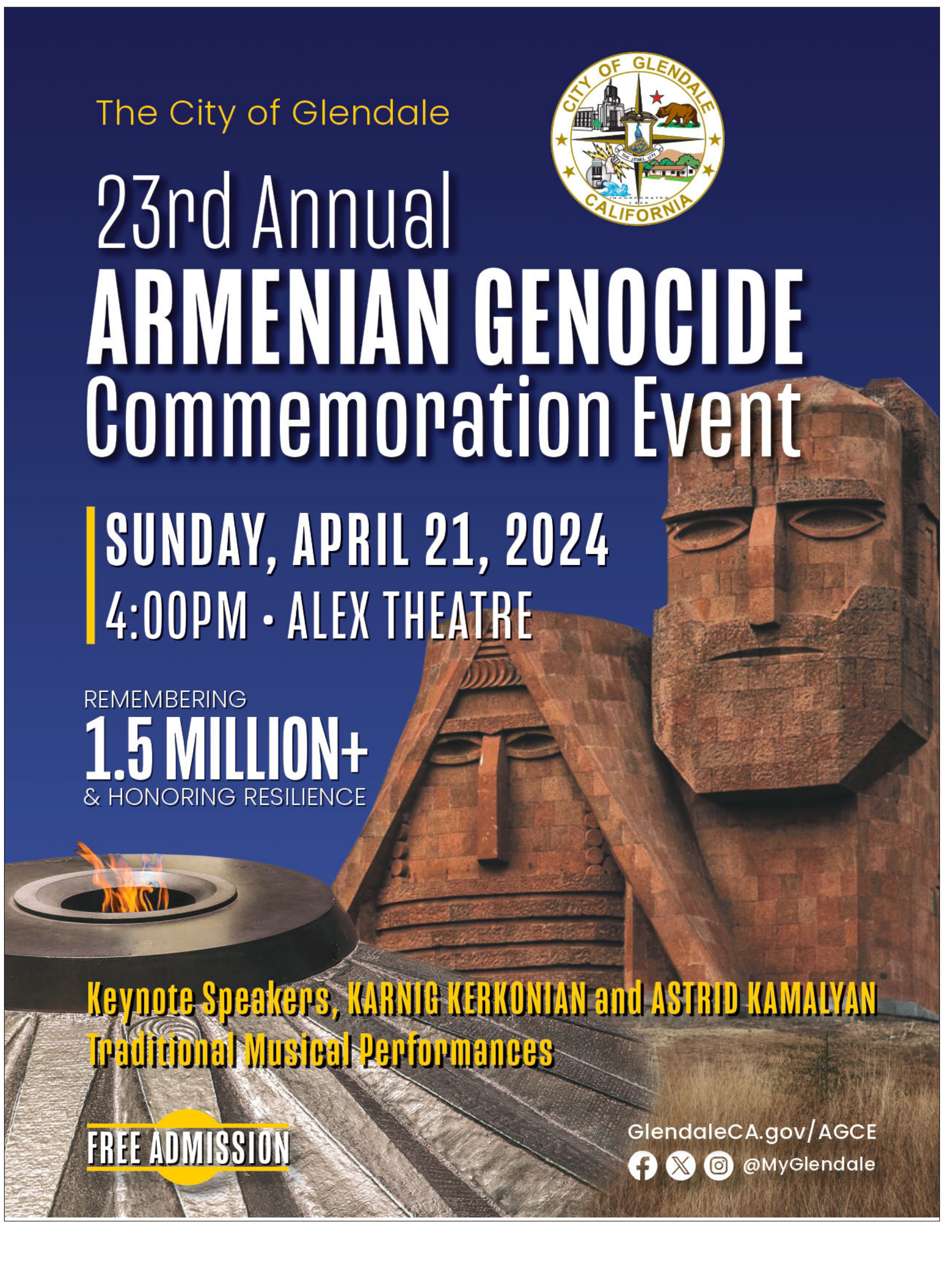

Never Again?

ՅԱՐՈՒԹ ՏԷՐ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Նախընտրեցինք խորագրի անգլերէն տարբերակը, որովհետեւ հայերէն «երբեք դարձեալ»-ը նոյն նշանակութիւնը պիտի չտար: Հարցական նշանն ալ դրինք, հեգնելու համար այդ արտայայտութիւնը եւ բացայայտելու անոր սնանկութիւնը: Արդարեւ, Մեծ Եղեռնէն ի վեր, մօտ 30 ցեղասպանութիւններ գործուած են, որոնց գրեթէ կէսը անցնող 50 տարիներու ընթացքին: Այսօր, անցնող վեց ամիսներու ընթացքին, «քաղաքակիրթ» աշխարհի աչքերուն առջեւ, աւելի քան 33 հազար պաղեստինցիներ զոհ գացած են անխնայ ռմբակոծութեանց եւ մօտ 1,5 միլիոն տեղահանուած իրենց փլատակներու վերածուած տուներէն: Չենք խօսիր տակաւին աւելի քան հարիւր հազար Արցախահայութեան տեղահանութեան մասին, որ 21րդ դարու մեր Եղեռնն է, ոչ թէ մեռեալներու թիւով, այլ՝ հողային կորուստի: Չենք խօսիր Ուքրանիոյ պատերազմին մասին, որ երկու կողմերուն պատճառած է աւելի քան 800,000 վիրաւորներ ու մեռեալներ եւ տեղանած աւելի քան 8 միլիոն Ուքրանացիներ: Չենք խօսիր նաեւ Եթովպիոյ, Սուտանի, Սուրիոյ, Եմէնի եւ այլ երկիրներու մէջ ընթացող խժդժութեանց, կոտորածներու եւ սովի մասին: Եւ այս բոլորը կը կատարուին «քաղաքակիրթ» աշխարհի աչքերուն առջեւ, չըսելու համար մասամբ ալ անոնց դրդումով: Մեծ պետութեանց խաղերուն զոհ կ՛երթան փոքրերը: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնն ու անոր Ապահովութեան Խորհուրդը, որոնք կոչուած են առաջքը առնելու այսպիսի կացութեանց, կը խափանեն որեւէ լուծում, որ յարմար չթուիր այս կամ այն պետութեան շահերուն: 2000 թուականէն ի վեր, այդ Խորհորդին վեթօ ունեցող հինգ անդամներէն երեքը՝ ԱՄՆ, Ռուսիա եւ Չինաստան 67 անգամ խափանած են առնուելիք որոշումներ: Այս 67 վեթօներուն մեծ բաժինը միայն Պաղեստինեան եւ Սուրիական հարցերուն գծով եղած է: Պաղեստինեան հարցով՝ ԱՄՆ-ը 15 անգամ: Սուրիական հարցով՝ Ռուսիան 16 անգամ, իսկ Չինաստանն ալ 10 անգամ:

Վերեւ նշած մեր օրինակներէն յստակ կ՛երեւի, որ «արժէքներ», «մարդկային իրաւունքներ» եւ այլ տեսակի բարոյական սկզբունքներ կ՛ոտնակոխուին, երբ այդ կը պահանջեն մեծ պետութեանց շահերը: Անոնք նոյնիսկ չեն վարանած տապալելու ժողովրդավար կառավարութիւններ, որոնք նպատակայարմար չէին իրենց շահերուն եւ կամ ռմբակոծելու փոքրերը, մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան պիտակին տակ: Այս բոլորը կը պատահին, որովհետեւ աշխարհ կ՛առաջնորդուի լկտի գործնական քաղաքականութեամբ (realpolitik): Այս քաղաքականութեան դրսեւորումներէն էր Թուրքիոյ վարչապետ Էրտողանի ամբաստանութիւնը, որ Իսրայէլ ցեղասպանութիւն կը գործէ Ղազզաի մէջ եւ Իսրայէլի արտգործ նախարարի յիշեցումը Թուրքիոյ, որ ան հայոց ցեղասպանութիւնը գործած էր, իրողութիւն մը՝ որ տակաւին Իսրայէլի պետութիւնը պաշտօնապէս չէ ընդունած: Այս լկտի գործնական քաղաքականութեան կիրարումը նորութիւն մը պէտք չէ ըլլայ մեզի համար: 1600 տարիներ առաջ իսկ, մեր պատմահայր Խորենացիի պատգամած «սահման քաջաց՝ զէնն իւրեանց» խօսքն է, որ տակաւին կը մնայ ի զօրու, հակառակ քաղաքակրթութեան ամէն տեսակի զարգացումներուն:

Այս բոլորի լոյսին տակ, մենք՝ հայերս ի՞նչ հետեւութիւններ կ՛ընենք: Դատելով, մանաւանդ վերջին 30 տարիներու զարգացումներէն, մենք անգամ մը համար եւս կը համոզուինք, որ մեր դաւանած հայրենասիրութիւնն ու ազգասիրութիւնը բոլորովին զուրկ է խորքային ընկալումէ: Որ մենք տարուած ենք ինքնախաբէութեամբ: Որ պատրաստ ենք զոհելու մեր ազգային շահերը, յօգուտ մեր անձնական ու հատուածական շահերուն: Այլապէս՝ մեզի ներկայացած ոսկի առիթները չէինք վատնէր: Այլապէս՝ մեր առջեւ ցցուող մարտահրաւէրները կը քննարկէինք իմաստութեամբ, որպէսզի համապատասխան լուծումները յանգէինք: Այլապէս՝ օտարի ձեռքին գործիք չէինք դառնար: Այլապէս՝ իշխանութեան տիրանալու համար զիրար չէինք սպաններ: Այլապէս՝ կը գիտակցէինք ու կը հետեւէինք մեր մեծերու պատգամներուն, որ ինչպէս կրնանք մեր «փոքր ածու»ն դարձեալ մեծացնել: Աւա՜ղ, որ ամէն անգամ երբ առիթը ներկայացած է սրբագրելու անցեալի սխալները, զոհ գացած ենք պատեհապաշտներու սադրանքներուն եւ դարձեալ տուժած:

Ինչո՞ւ համար ցեղասպանութիւնէն ճողոպրած, օտար հողերու վրայ ապաստան գտած եւ հիւղաւաններու մէջ աճած սերունդը պիտի յաջողէր իրեն յաջորդող սերունդներուն յաջողութեան համար զօրաւոր հիմքեր ստեղծել, իսկ շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ Արցախեան ազատամարտի յաղթանակ կերտած սերունդը պիտի փճացնէր այդ յաջողութիւնը: Ինչպէ՞ս բացատրել այս դժբախտութիւնը: Արդեօ՞ք աղէտները մեզ վերակենսաւորելու ու միաւորելու գիտակցութեան ու մշակոյթին զարկ կու տան, մինչ յաղթանակները աւարին տիրանալու համար մեղկութեան եւ պառակտութեան կը տանին: Հրատապ հարց մըն է մեր բարձրացուցածը, որ կը կարօտի լուրջ ուսումնասիրութեան, ախտաճանաչման եւ բուժման, որպէսզի սթափինք եւ կասեցնենք այս կործանարար ընթացքը, որուն մէջն ենք ազգովին:

Արարատ Տարեցներու Տունը Օթեւան է Բազմահարիւր Հայերու

Գալիֆորնիոյ մէջ տարեցնե-րու տուներ շատ կան, բայց Միշըն Հիլզ քաղաքի հայ տարեցներու Տունը (Ararad Home) իր տեսակին մէջ եզակի է: Ան տուն մը ըլլալէ աւելի, համալիր մըն է, որ իր մէջ կը պարբակէ տարբեր մակարդակի յարմարաւէտ բնակարաններ, ճաշարաններ, մատուռ, թանգարան: Բոլորն ալ օժտուած են արդիական յարմարաւէտ սարքաւորումներով:

Իսկ պաշտօնէութիւնը իր սիրալիր ու հոգատար վերաբերմունքով արժանացած է հոն ապաստան գտած բնակչութեան անվերապահ գնահատանքին:

Վերջերս այս հաստատութիւնն այցելեցին Հ.Մ.Մ.ի Տիկնանց մասնաճիւղը ներկայացնող պատուիրակութիւն մը, որուն մաս կը կազմէին տիկիններ Կարինէ Տեփոյեան, Լուսին Պոյամեան եւ Նայիրի Գուզուեան:

Անոնք Արարատ Տան տարբեր բաժանմունքները այցելէն ետք հանդիպումներ ունեցան նաեւ հոն հանգստացող բնակիչներէն վաստակաշատ ուսուցչուհի եւ Հ.Մ.Մ.ի վեթերան երէց ընկերուհի Խօժէնի Պարսումեանին, ինչպէս նաեւ «Մասիս»ի աշխատակից եւ սփիւռքահայ գրողներու «Նահապետ» Սարգիս Վահագնին (Փաթափութեան):

Երկուքն ալ անհուն գոհունակութիւն յայտնած են, որ իրենց կեանքի ներկայ հանգրուանին կը բնակին այս պանծալի հաստատութեան մէջ, օժտուած ամէն տեսակի բարիքներով, հայաբոյր մթնոլորտով եւ սիրալիր ու հոգատար վերաբերմունքով:

Այցելուները լաւագոյն տպաւորութիւններով հրաժեշտ տուին ազգային մեծ հիմնարկութեան:

Ռ. Կորիւնի Նոր Գիրքը՝ «Լուսատու Բառ ու Բան»

Այս օրերուն հրապարակի վրայ է ծանօթ գրող Ռ. Կորիւնի նոր հրատարակութիւնը «Լուսատու Բառ ու Բան»: 2024-ին Alco տպարանէն լոյս տեսած այս գիրքը կը բաղկանայ 167 էջերէ: Արդարեւ, 2006 թուականէն ի վեր հեղինակը՝ Ռուբէն Կորիւն (բուն անունով Ռուբէն Քէշիշեան) հրատարակած է 7 այլ գիրքեր: Վերջինը՝ «Հանապազ դու իմ սրտում ես» լոյս տեսած էր 2023-ին:

Արդարեւ, սոյն հատորը՝ ծաղկաքաղ մըն է, ուր տեղ գտած են պատմուածքներ, յուշագրութիւններ, ծանօթ անձնաւորութիւններու կողմէ իրեն ուղղուած գնահատագրեր եւ թղթակցութիւններ, համեմուած աւելի քան տասնեակ մը լուսանկարներով:

Մեր շնորհաւորութիւնները «Մասիս»ի ներհուն աշխատակիցին:

Սահակ-Մեսրոպ Վարժարանի 44-րդ Ճաշկերոյթը Նշուեցաւ Արժանավայել Տօնախմբութեամբ

44 տարիներ առաջ՝ շատ համեստ պայմաններու մէջ ծնունդ առած Փասատինայի Սահակ-Մեսրոպ Հայ Քրիստոնեայ վարժարանը, անցեալ Կիրակի, 14 Ապրիլ, 2024-ին, արժանավայել շուքով եւ հպարտութեամբ նշեց իր հիմնադրութեան 44-րդ տարեդարձը, որ տեղի ունեցաւ Պըրպէնքի De Luxe Banquet Hall սրահին մէջ:

Տարեկան աւանդութիւն դարձած սոյն դպրոցի ճաշկերոյթխրախճանքին ներկայ էին աւելի քան 200 հոգի: Տօնական շքեղ կերպարանք ստացած գեղազարդ սրահի մէջ ակներեւ էին հոգեւորականներ, հոգաբարձուներ, բարերարներ, կրթական մշակներ, տարբեր կազմակերպութիւններու, ինչպէս նաեւ մամուլի ներկայացուցիչներ եւ ծնողներ: Պատշաճ երաժշտութեան առընթեր մթնոլորտը խանդավառեցին քանոնով Լիլիթ Խոճայեան եւ տուտուկով Արմէն Ստեփանեան:

Ներկաներուն բարի գալուստի ջերմ խօսքերով ողջունեց միջոցառումի կազմակերպիչ յանձնախումբի ատենապետ Խէտ Ցարութիւնեան: Յայտագիրի գործադրութիւնն սկիզբ առաւ Սահակ-Մեսրոպ աշակերտներու քայլերգերու կատարմամբ եւ սեղաններու օրհնութեան աղօթքով Արժ. Տ. Նժդեհ Քհնյ. Քէշիշեան եւ Վեր. Վաչէ Էքմէքճեան:

Սրտի եւ երախտագիտութեան ջերմ խօսքերով ելոյթներ ունեցան դպրոցի նախկին շրջանաւարտներէն Ժոզեֆին Ահտուտ, Հրակ Ծիւալակեան (2004) եւ Վազգէն Հզօր (2014) եւ բարձր գնահատեցին իրենց երբեմնի կրթօճախի կրթադաստիարակչական օրինակելի մակարդակը:

Շատ տպաւորիչ էին դպրոցի բարձրագոյն աշակերտներէն բաղկացած երկու խումբերու գեղարուեստական յայտագրին իրենց բերած գովելի մասնակցութիւնը թատերական «Էգքիզ»ով եւ հայկական ներդաշնակ ու համաչափ ոգեւորիչ պարերով, արժանանալով ներկաներու բուռն եւ երկարատեւ

Շար.ը էջ 16

Massis Weekly

Volume 44, No. 15 Saturday, April 20, 2024

AGC: Commemoration of the 109th Anniversary of the Armenian Genocide

LOS ANGELES -- The Armenian Genocide Committee (AGC), a broad-based coalition of the leading religious, political, youth, charitable, athletic and social organizations of the Armenian community of Southern California, has announced a community wide public event on April 24, 2024 at 4:30 p.m. at the Parcher Plaza Glendale City Hall (613 E. Broadway, Glendale, CA), and a 1-hour special online program on April 24, 2024 at 7 p.m. Community members and Armenians from around the globe can tune into the online program through AGC's website (www.agc1915.org) and the social media platforms of AGC member organizations.

This year's commemoration comes on the heels of the 280 plus day long genocidal blockade of Artsakh by Azerbaijan between December 12, 2022 and September 19, 2023, and the subsequent ethnic cleansing of Armenians from their ancestral lands.

On April 8, 2024, the Armenian Genocide Committee (AGC) sent a letter to President Biden condemning US inaction during the genocidal blockade of Artsakh, and the Biden Administration's failure to prevent the ethnic cleansing of Armenians from their ancestral lands in Artsakh.

AGC demanded the following from the Biden Administration:

1. Establish a UN Security Council led international protectorate that secures the lives of the 150,000 Artsakh Armenians and ensures their right of return to their ancestral lands of Hadrut, Shushi, Stepanakert, Martuni, Martakert, Askeran and Qashatagh in Artsakh;
2. Address the educational, healthcare, economic, and housing needs of the 150,000 Artsakh refugees who have been periodically and forcibly displaced by Azerbaijan and have found refuge in the Republic of Armenia by delivering $750 million in US Government humanitarian assistance;
3. Immediately halt all U.S. military and economic assistance to Azerbaijan, consistent with Section 907 of the FREEDOM Support Act;
4. Sanction members of the Aliyev regime under the Global Magnitsky

Continued on page 4

U.S., Armenia Have Very Active Discussions On Security, Defense: Ambassador Kvien

YEREVAN (RFE/RL) The United States and Armenia have very active and robust discussions about security and defense, U.S. Ambassador to Armenia Kristina Kvien said in an interview with RFE/RL's Armenian Service on Wednesday.

"That is also an ongoing topic, and I think that we've made significant expansion in that topic in the past year," she said.

Kvien cited several examples of defense cooperation between the United States and Armenia, including their first joint military exercise since 2008 that took place last year.

"I think that's a very important signal that the U.S. and Armenia can work together in the defense field. And we're looking for further ways that we can continue that work together. We're also going to have an advisor who can come and sit with Armenia's Ministry of Defense to help build capacity, particularly because Armenia is interested in expanding its participation in things like peacekeeping and other peaceful endeavors. And we want to be helpful to do that. So we're going to work with them on both reforming internally, how to get your Ministry of Defense up to modern standards, and then also how to do more in the peacekeeping area," she said.

Kvien also said that Washing-

Continued on page 4

Freedom House: Armenia's Democratization Adversely Affected by Azerbaijan's Brutal Offensive in Nagorno-Karabakh

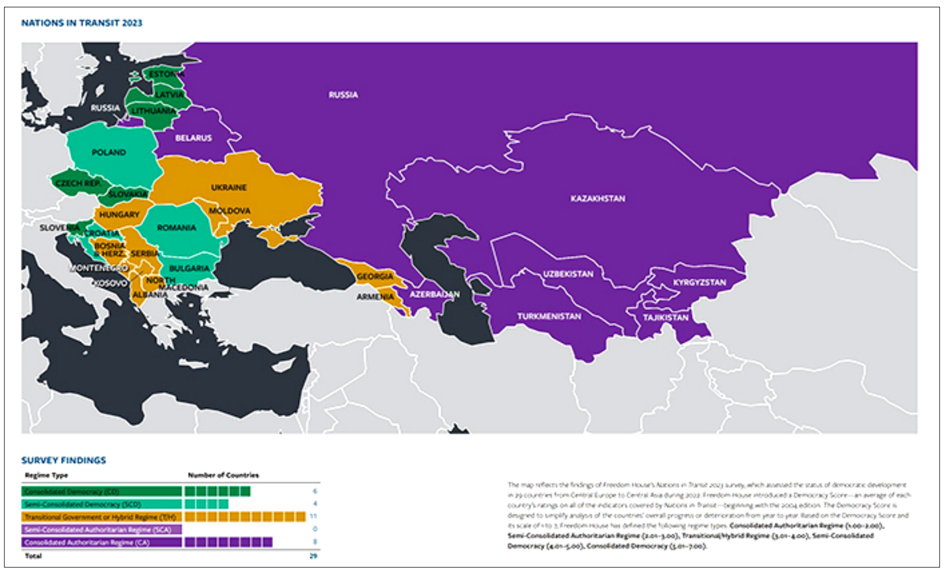

Armenia's Democracy Score has declined from 3.11 to 3.07 in the Nations in Transit 2023 report published by the Freedom House.

"In the South Caucasus, Armenia's democratization efforts were adversely affected by the Azerbaijani regime's brutal offensive in Nagorno-Karabakh, which prompted the more than 120,000 ethnic Armenians living there to flee west. They have now settled mostly in Armenia itself, where the government is attempting to address their humanitarian needs while also defending its own territory, consolidating power amid domestic criticism, and responding to the demands for better governance that sparked the country's 2018 revolution," the report reads.

In the region Armenia and Georgia are classified by the Freedom House as "transitional or hybrid" regimes, while Azerbaijan is referred to as "semi-consolidated authoritarian regime."

According to the report, democratic governance in the Nations in Transit region declined for the 20th consecutive year in 2023. The continued assault on basic freedoms by Eur-

Continued on page 4

Arsonist Target Ararat Armenian Cemetery in Fresno ACA Condemns the Reprehensible Attack

FRESNO (FOX26News) — Since the middle of January, the Fresno Ararat Armenian Cemetery has been targeted by an arsonist.

Six total incidents have burned 19 old-growth trees. Friday night 8 trees were torched along the beautiful main entrance.

Both Fresno Police and Fire have been called out to the Belmont and Hughes property, but no arrests have been made.

"As you can imagine, this is horribly upsetting to my Board of Directors, the Armenian community, and my staff and me. We are the only Armenian cemetery outside Armenia and the Middle East; our mission is to serve Armenian families with compassion in their time of need, while also keeping alive the memory of all who are buried here. The Board, my staff, and I take this mission very seriously. It would be impossible to overstate how upsetting this is to us." Said Sheri Manning-Cartwright, Executive Direc-

Continued on page 4

Lavrov Accuses US of Trying to Undermine Agreements On South Caucasus Stability

MINSK — Russian Foreign Minister Sergey Lavrov has accused the United States and other Western powers of "trying to undermine agreements" that he said are aimed at stabilizing the situation in the South Caucasus.

He made the remarks after a meeting of foreign ministers of the Commonwealth of Independent States (CIS), a loose organization comprising about a dozen former Soviet nations, that was held in Minsk, Belarus, on Friday.

At a press conference following the gathering Lavrov claimed that a common understanding among CIS participants that "the United States and its satellites are trying to invade all regions of the common territory of the Commonwealth."

"They are trying to undermine the agreement on the stabilization of the situation in the Caucasus, in particular in the South Caucasus. They do not want to allow the implementation of the agreements that were reached between Armenia and Azerbaijan with the mediation of Russia. They are also actively trying to penetrate Central Asia. They create various formats that are openly aimed against the Russian Federation," the Russian foreign minister contended.

At the same time, Lavrov claimed that Russia's partners remain committed to the principles of cooperation within the framework of the CIS. "Under enormous pressure [from the West] our allies, our strategic partners, remain committed to all the basic principles on which cooperation within the CIS, within the Collective Security Treaty Organization (CSTO), within the Eurasian Economic Union, and the Shanghai Cooperation Organization is based," Lavrov said, as quoted by Russian news agency TASS.

Lavrov reportedly expressed his confidence that strategically the policies of West are "doomed to failure."

Armenian Foreign Minister Ararat Mirzoyan did not attend the CIS meeting in Minsk. Armenia was represented by his deputy Mnatsakan Safaryan.

India to Post Defense Attaché in Armenia

NEW DELHI — In a sign of expanding focus on military diplomacy, India is set to send Defense Attachés (DA) to a number of its missions in different countries, including Armenia, news agency PTI reported on Wednesday, citing people familiar with the matter.

New Delhi will appoint new defense attaches in the African countries of Ethiopia, Ivory Coast, Mozambique, and Djibouti. This decision is in line with India's priority to expand its strategic engagement with the continent, according to PTI.

Furthermore, India will post defense attaches in the Philippines, Armenia, and Poland as well.

A total of 16 defense attaches from the Indian Army, Navy and Air Force will assume their new positions shortly.

The PTI report added that India was also planning to rationalize the strength of its teams comprising military officials at its high commission in London and the embassy in Moscow. As part of this process, a number of defense attaches posted in these two countries will be deployed elsewhere based on New Delhi's foreign policy priorities and for optimum use of available manpower.

Armenia has emerged as a major arms exports destination for India with deals already inked for Pinaka rockets, Akash missiles and ammunitions.

Canadian Representative Joins EU Border-Monitoring Mission In Armenia

YEREVAN -- Canada has sent its representative to join the EU border-monitoring mission in Armenia (EUMA), the mission said in a post on X (formerly Twitter) on Monday.

"Thrilled to welcome the first Canadian Expert Alexander Grushevskiy to the EUMA. Canada is the first Third Contributing State supporting the Mission," it wrote, thanking the Canadian side for its "valuable cooperation."

The Canadian mission, in its turn, wrote on X: "Pleased to have a Canadian expert joining the EUMA and to continue Canada's long-standing tradition of taking part in EU CSDP (Common Security and Defense Policy) missions."

Canada's participation in the EU border-monitoring mission in Armenia was first announced in July 2023.

The move was welcomed by official Yerevan that said that it "highly appreciates Canada's contribution and presence in Armenia for the sake of peace and stability in the region."

In approving the establishment of a civilian border-monitoring mission in Armenia in January 2023 the EU said that its monitors sent by different EU member states would strive to "contribute to stability in the border areas of Armenia, build confidence and human security in conflict-affected areas, and ensure an environment conducive to the normalization efforts between Armenia and Azerbaijan."

About 100 European monitors arrived in Armenia in late February 2023. At present, the number of EUMA monitors in Armenia is 138 and is due to increase to 209 by September.

Last month the Armenian parliament ratified an agreement with the EU on the status of its border-monitoring mission in Armenia, essentially granting diplomatic immunity to EUMA members.

European officials have cited EUMA reports on the actual situation along the Armenian-Azerbaijani border on several occasions during escalations.

Four Armenian Soldiers Killed, 20 Others Injured in a Military Truck Accident

YEREVAN — Four Armenian soldiers have been killed and 20 others injured after a military vehicle carrying them veered off the road and fell into a ravine on Friday.

Armenia's Defense Ministry said the incident with the Ural truck carrying servicemen of one of the military units happened at around 3:25 pm.

The Defense Ministry identified the soldiers as Areg Kerobyan, Slavik Vardanyan, Davit Hakobyan and Joseph Azolyan.

According to the information that RFE/RL's Armenian Service has, the crash occurred on the Nrnadzor road in the Meghri district in Armenia's southern Syunik province.

According to preliminary information, one of the injured is in critical condition. Others have severe, moderate and mild injuries, the ministry said.

Gor Abrahamyan, a spokesperson for Armenia's Investigative Committee, said that a criminal probe into a violation of the rules of driving or operating a combat, special or transport vehicle had been launched.

He said an investigative team had been formed and a preliminary investigation was underway to establish all circumstances of the incident and the causes of the crash.

Armenia's Cooperation With the US and EU Not Directed Against EEU

YEREVAN — Armenia's cooperation with the United States and the European Union is not directed against the Eurasian Economic Union (EEU), Armenian Deputy Prime Minister Mher Grigoryan has told Russian news agency RIA Novosti.

"The Republic of Armenia has announced its intention to further diversify its trade and economic relations. Almost all countries are pursuing such an economic policy today, and this is not being done against any country or union," Grigoryan said.

"The policy of diversifying trade and economic relations is not directed against any unions, especially against the EAEU," Grigoryan said, when asked to comment on whether close interaction with the US and the EU interferes with Armenia's participation in the EAEU and whether the country is going to leave the union.

A joint meeting between the EU and the United States with Armenia was held on Friday in Brussels with the participation of US Secretary of State Antony Blinken, Prime Minister of Armenia Nikol Pashinyan, as well as the head of the European Commission Ursula von der Leyen and the head of EU diplomacy Josep Borrell. Before the meeting, von der Leyen promised to allocate 270 million euros in development assistance to Armenia over the next four years.

Lemkin Institute Calls for Protection of Armenian Land and Christian Holy Sites in Jerusalem

The Lemkin Institute said in a statement it is dismayed by the recent assault on and incursion into the Armenian Quarter in Jerusalem by Israeli police and settlers.

In January 2024, the Lemkin Institute published a statement condemning the attack on the Armenian Quarter in East Jerusalem by armed mobs associated with an Israeli-Australian businessman, Danny Rubenstein.

"This recent assault follows the Israeli state's repeated attempts to evict indigenous Armenians from the Quarter. Amid the ongoing provocations by Azerbaijan against the Republic of Armenia in the South Caucasus, this attack represents another effort to compromise Armenian autonomy and sovereignty. The disturbing level of Armenophobia present in genocidal regimes from Azerbaijan to Israel is alarming and places Armenians in a state of constant peril," the Lemkin Institute said.

"The Armenian community in Jerusalem, specifically the Patriarchate, acts as a crucial custodian of Christian holy sites in the city, representing both Christian and Armenian culture in Jerusalem. Attempts to buy land at the heart of the Quarter mirror a past scandal involving the Greek Orthodox Church, in which the Church sold two Palestinian-run hotels to foreign companies acting as a front for Jewish settlers. The sale generated uproar and concern around the globe, resulting in the ousting of the Greek Orthodox Patriarch Irenaios I," it added.

The Institute highlights that the 1,600-year-old Armenian community residing in the historic Armenian Quarter of Jerusalem has been embroiled in a tense standoff against armed settlers since last summer. The conflict escalated following the revelation that the Armenian Patriarchate of Jerusalem had struck a previously undisclosed land lease deal with Xana Gardens, a real estate company allegedly associated with settler interests, to develop a luxury hotel in the "Cows' Garden" area, which encompasses crucial parts of the Armenian Quarter. The community, already grappling with a significant decline in population over the years, reacted with outrage upon learning about the details of the deal.

On 26 October 2023, the leader of the Armenian Patriarchate of Jerusalem announced the cancellation of the land lease deal. Yet, tensions at the Cows' Garden continue to remain high. Representatives from Xana Gardens have sent contractors, armed settlers, and bulldozers to seize the land – which, along with the parking lot, includes Armenian Church property and the homes of the Nalbandian family as well as four others. These provocations have led to numerous confrontations, including altercations between armed settlers and Armenian residents. For months, Armenian community members in Jerusalem have peacefully camped in the Cows' Garden to protect the Armenian Quarter from settler incursions. The peaceful protestors have often been met with violent force by Israeli settlers and police, with Armenians frequently being injured or arrested. In February, the Armenian community of Jerusalem officially launched a lawsuit to invalidate the real estate deal negotiated by the Patriarch.

Wednesday's assault took place at 11am with an incursion by Israeli police and settlers into the Cows' Garden. No permits or court orders were shown. Subsequently, there were illegal evictions and damage inflicted on Armenian Patriarchate assets, as well as attacks targeting religious figures and native Armenians. Assaf Harel was the commanding officer overseeing the eviction.

The Armenian community, deeply rooted in the Old City for centuries, sees the attempted land takeover as an existential threat to its cultural heritage and identity. Residents fear that losing control over the Cows' Garden area would jeopardize their homes and undermine the historical significance of the Armenian Quarter, which has served as a refuge for Armenians for centuries.

The Armenian community's determination to safeguard its land and heritage has garnered widespread local and international support. In response to ongoing demolition attempts and intimidation tactics by Xana Gardens and its associates, the Armenian residents have demonstrated remarkable resilience and solidarity while organizing protests, maintaining a constant presence in the disputed area, and refusing to back down despite facing arrests and threats from Israeli authorities and settlers.

The Lemkin Institute calls for the protection of historically and culturally Armenian land and Christian holy sites in Jerusalem.

Armenia to Officially Designate August 3 as Day of Commemoration of Yezidi Genocide

YEREVAN -- The Armenian Parliament voted today to designate August 3 as the official commemoration day for the victims of Yezidi Genocide.

The bill submitted by ethnic Yezidi MP Rustam Bakoyan from the Ruling Civil Contract Party passed the first reading with 88 votes in favor, and is expected to pass the second reading to be held within 24 hours. Armenia will thus become the first country after Iraq to enshrine this in a law.

"Genocide is a crime against humanity, and it is the biggest crime. This is a direct result and a direct consequence of incorrect and improper condemnation of the Armenian Genocide in 1915. The destinies of Armenians and Yezidis are quite similar, and our destinies have always crossed paths. We have often found ourselves in the same situations in different stages of history," Bakoyan said as he presented the bill.

"The Republic of Armenia, adhering to the policy and priority it adopted in the process of prevention and condemnation of genocides, in 2014 condemned the genocide of Yezidis in Iraq from the high podium of the United Nations. In 2015, the Yezidi genocide in Iraq was condemned by the Armenian National Assembly factions, and in 2018 by the National Assembly," the MP said.

"The prevention of genocide and crimes against humanity is one of the priorities of Armenia's foreign policy," Deputy Foreign Minister Paruyr Hovhannisyan said, adding that Armenia actively supports the measures aimed at the prevention and condemnation of the mentioned crimes, the processes of further development of tools and mechanisms for the prevention of genocides and other mass crimes, both on bilateral and multilateral cooperation platforms..

Pasadena Armenian Coalition to Host Its Community-Wide Commemoration of the 109th Year of the Armenian Genocide

PASADENA, CA – The Pasadena Armenian Coalition announces that it will host its community-wide Armenian Genocide Commemorative Event ("Event"), on Sunday, April 21, 2024, at 3:00 PM, at the Pasadena Armenian Genocide Memorial Monument located at The City of Pasadena's Memorial Park – 85 E. Holly St. Pasadena, CA and will pay tribute to the enduring strength and resiliency of survivors of the 1915 Armenian Genocide while honoring the memory of the over 1. 5 Million innocent victims who mercilessly lost their lives 109 years ago.

This year's theme is "Resilience in the Face of Genocide — Then and Now." The Event is intended to draw the public's attention to the Armenian community's continued demands that its perpetrator, the Republic of Turkey, properly acknowledge its crimes against their civilian, Armenian population. The Event also highlights how the failure to acknowledge and punish genocide may result in its perpetuation, as demonstrated by the Republic of Azerbaijan's recent ethnic cleansing and genocidal campaign against the majority Armenian enclave of the Republic of Artsakh.

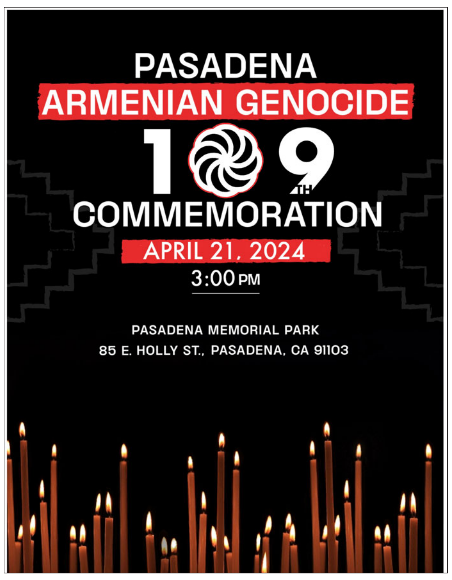

The Event will begin with a solemn commemoration of the Armenian Genocide of 1915. It will be followed by the broadcast of testimonials of Armenian Genocide survivors by the day's keynote speaker — Sedda Antekelian of the Shoah Foundation of the University of Southern California — as well as remarks from Congresswoman Judy Chu. The Event will conclude with recitations of poems and songs by students of local Armenian schools

Continued on page 4

AGC: Commemoration of the 109th Anniversary of the Armenian Genocide

Continued from page 1

Human Rights Accountability Act for ongoing war crimes and crimes against humanity perpetrated by that regime;

5. Facilitate the release of all Armenian POWs, detainees, and hostages including, the 8 Artsakh officials who were abducted following Azerbaijan's September 19, 2023 military assault against Artsakh;

6. Restore the territorial integrity and sovereignty of the Republic of Armenia by facilitating the removal of all Azeri forces from areas occupied during Azerbaijan's continuous invasions into Armenia since May 2021.

Other AGC endorsed events in Southern California include:

·GNAZ BLOOD DRIVE with American Red Cross on April 21 between 9:00am and 3:00pm PST at the Armenian Church of the Nazarene (411 E Acacia Ave., Glendale, CA);

·City of Glendale Commemoration on April 21 at 4:30pm PST at the Alex Theatre (216 N Brand Blvd., Glendale, CA);

·UACLA Religious Ceremony & Placement of Flowers on April 24 at 10:00am PST at the Montebello Armenian Genocide Monument (901 Via San Clemente, Montebello, CA);

·AYF Demonstration on April 24 at 12:00pm PST at the Turkish Consulate General in Los Angeles (8500 Wilshire Blvd., Beverly Hills, CA).

Armenian Genocide Committee members: Western Diocese of the Armenian Church of North America, Western Prelacy of the Armenian Apostolic Church, Armenian Catholic Church of North America, Armenian Evangelical Union of North America, Armenian Revolutionary Federation, Armenian Democratic Liberal Party, Social Democrat Hunchakian Party, Armenian General Benevolent Union – Western District, Armenian Relief Society – Western USA, Armenian Assembly of America, Armenian National Committee of America – Western Region, Armenian Council of America, Homenetmen Western U.S, Homenmen Athletic Association USA Region, Armenian Youth Federation, Gaidz Youth Association, Armenian Bar Association, Organization of Istanbul Armenians.

Freedom House: Armenia's Democratization

Continued from page 1

asian autocracies and the deterioration of democratic institutions in countries ranked as Hybrid Regimes—those with a mix of autocratic and democratic features—easily outweighed the modest gains by European democracies over the past year. Of the 29 countries covered in this report, 10 suffered declines in their Democracy Score, while just five earned improvements.

"A geopolitical reordering is underway in the region stretching from Central Europe to Central Asia. Moscow's ongoing attempt to destroy Ukraine and the Azerbaijani regime's inhumane conquest of Nagorno-Karabakh demonstrated once again the deadly consequences of autocracy's expansion. These and other events in recent years have accelerated a geopolitical reordering in the region, with countries sorting themselves into two opposing blocs: those committed to a liberal, democratic order and those that violently reject it," the Freedom House says.

U.S., Armenia Have Very Active Discussions

Continued from page 1

ton and Yerevan have an "ongoing discussion about what Armenia might need in the military sector."

"We have already agreed on a couple things, but we're continuing to have that discussion. One thing I can highlight in terms of what we've agreed to is that Armenia had asked for ambulances that are armored. And that way they can go into any potential conflict area and people will be protected. So that's something that we've already agreed to go forward with. We're working on the modalities now so we can deliver that assistance. And, as I said, we're talking about all sorts of different things, and we're trying to see where we can be helpful to Armenia in terms of its defense," Kvien added.

Commenting on the April 5 meeting in Brussels between U.S. Secretary of State Antony Blinken, European Commission President Ursula von der Leyen and Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan that the parties said was focused on increasing Armenia's resilience and diversifying its economy that remains heavily dependent on Russia, Kvien said that what was highlighted during that high-level meeting showed the progress the parties have made in their relations in the last few years.

"I'll speak to the United States more than the EU, obviously, because that's what I cover. But I can say that since I arrived about a year ago, all of our relations with Armenia in just about every sector have expanded and deepened. I'm proud that we've made that much progress, and I think we'll continue to do that," she said.

Outlining ways in which the United States is trying to help Armenia get stronger and more independent in terms of its economy, Kvien said that cutting off all relations with any country was not what the United States was advising Armenia.

"Our view is… that the more friends, partners, allies you have, the more trade partners you have, the more export markets you have, the stronger you are, because that means no single country can hold you hostage to those relationships. So what we're trying to do is work with Armenia in areas that Armenia has identified to help it diversify its contacts, not cut off one or the other, but diversify," she said.

Speaking about the current tensions along the Armenian-Azerbaijani border, Kvien stressed that Washington has made very clear that "there can be no military solution to any current disagreements between Armenia and Azerbaijan."

"We consider whether it is ceasefire violations, very aggressive rhetoric, or whether it is disinformation that is put out into the information sphere, all of those things are unhelpful to the peace process. Our focus right now is trying to advance the peace process," Kvien said.

The diplomat reminded that the United States had facilitated a number of meetings between Armenian and Azerbaijani representatives last year and said Washington remained open to further facilitation.

"Lately the progress [in Armenia-Azerbaijan peace talks] has been slower, and we're hoping that it can get back on track to move more quickly ahead. It can be either under U·S· facilitation, we're very happy to do that. But if both parties are comfortable with other facilitators, we're also happy to support that. What we really want to see is the agreement on all of the various details of a peace process moving forward, and we're willing to support it in any way that the two parties feel is okay to go forward in," the ambassador said.

Arsonist Target Ararat Armenian Cemetery

Continued from page 1

tor/Administrator of Ararat Armenian Cemetery and Masis Ararat Armenian Cemetery.

The fires have been in the oldest part of the cemetery which was founded in 1885. There are gates and an archway that clearly identify the property as Armenian. This is concerning with the upcoming Armenian Genocide Commemoration Day April 24th, that this could be a hate crime.

The estimate to remove and replace the trees is approximately $25,000. The board of directors is not sure if insurance will cover the cost.

ACA Condemns the Attack

The Ararat Cemetery of Fresno, California, established in 1885 and the final resting place of William Saroyan, was the scene of a shocking arson attack and the blaze extended to eight old growth trees. This is the sixth such attack since January 2024 which burned down 19 trees at the cemetery. ACA demands that the Fresno Police Department and local authorities immediately conduct an investigation into this attack which may uncover a race-related motive.

Anti-Armenian sentiment has been on the rise in the last few years since Azerbaijan and Turkey ethnically cleansed the indigenous Armenian population from their ancestral homeland in Artsakh. Online social media platforms have been used to disseminate the desecration of Armenian civilians, places of worship, and cemeteries. To date, Azerbaijan holds more than 150 Armenians hostage in contravention to prevailing international law.

In 2020, Azeri government channels disseminated video footage online of its soldiers vandalizing and desecrating numerous cemeteries and gravesites. The latest video footage of the destruction of sacred Armenian property was released earlier this year.

Armenian-Americans have also been the targets of anti-Armenian sentiment. An Armenian School and Community Center in San Francisco was vandalized with racist graffiti in 2020. One year later, an Armenian Church was vandalized in Los Angeles. In 2023, anti-Armenian flyers were posted across Glendale, California denying the Armenian Genocide.

These incidents do not occur in a vacuum. The City of Fresno must investigate and apprehend those responsible for the intentional arson of the Armenian cemetery.

Pasadena Armenian Coalition to Host

Continued from page 3

and programs to demonstrate the community's resiliency in the face of genocides of the past and the education of a new generation of Armenian youth to preserve the future.

"The Armenian-American residents of Pasadena has a long, storied and proud presence and history here in the City of Pasadena, and throughout the San Gabriel Valley and beyond" stated Boghos Patatian, of The Pasadena Armenian Coalition, "today we are out en-masse to properly pay tribute and honor the lives and memories of over 1.5 million innocent victims of the Armenian Genocide, to raise awareness of the continued current atrocities being perpetrated on our compatriots in the Republic of Artsakh, but to also speak truth to power, that despite such perilous odds, recognize the resiliency and highlight the immeasurable positive contributions of our proud people" said Patatian. "We invite and encourage Armenian-Americans and the Pasadena community at large to join us in this effort and attend this important public commemoration event."

WHO: The Pasadena Armenian Coalition

WHAT: Community Wide Commemoration of the 109th Year of the Armenian Genocide

WHEN: Sunday, April 21st, 2024 at 3:00 PM

WHERE: The Pasadena Armenian Genocide Memorial Monument

Located at The City of Pasadena's Memorial Park – 85 E. Holly St. Pasadena, CA

Քսանչորսի Խորհուրդը (Յաւերժ Յիշուող Ցեղասպանութիւն)

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

Ես Հայաստանն եմ, եւ ինձ սպանել հնարաւոր չէ...
ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

Այո՛, այսպէս՝ ԽՈՐՀՈՒՐԴ, որի իմաստն է՝ Պատգամ ու Պատուիրան, որ Սարդարապատի զանգերի նման մշտապէս պէտք է հնչեցնել հայորդիների ականջներում, որպէսզի նրանք երբեւէ ականջաթող չանեն իրենց ազգին 115 տարի նուաստացնող Թուրքին՝ իր կատարած Ցեղասպանութեան համար:

Հնչեցնել գրականութեան, արուեստի, ճարտարապետութեան համաշխարհային արժէք ներկայացնող ձեռքբերումները ի ցոյց աշխարհին ներկայացնելով:

Այո, մեր ժողովրդի «անձինք նուիրեալք» պարզ, հանրամատչելի միջոցներով ժողովրդական լայն զանգուածների մտապատկերում պիտի անջինջ պահեն ՔՍԱՆՉՈՐՍԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ:

Ցեղասպանութեան անհերքելի փաստը Թուրքը չի ընդունել եւ չի ընդունելու, եթէ մենք գործնական քայլերի չդիմենք, եթէ չկարողանանք աշխարհին ապացուցել, որ Թուրքիան որպէս Հանրապետութիւն ստեղծուել է ընդամէնը հարիւր տարի առաջ, 1923ին, իսկ նրա կրտսեր եղբայր Ատրպէյճանը, որպէս երկիր, «ձեւաւորել» է Ստալինը՝ նրան կցելով հայերի Արցախն ու Նախիջեւանը:

Թուրքիան դեռ Հանրապետութիւն չ՚եղած, 1819 դարերից սկսեալ, մինչեւ 20րդ դարի առաջին քառորդին հայերն ունեցել են համաշխարհային չափանիշներով փայլուն ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ, շնորհիւ՝ հայ մտաւորականների, գրողների, արուեստագէտների, երգահանկոմպոզիտորների:

Ցեղասպանութեան յիշատակման այս օրերին կրկին, արդէն քանիերրորդ անգամ յիշել է պէտք ու սովորեցնել երիտասարդութեանը, մեր մատաղ սերնդին, որ Թրքական այսպէս կոչուած «մշակոյթի» հեղինակները հայերն են:

Երաժշտութիւն, գրականութիւն, Թատերական արուեստ, ճարտարապետութիւն, տպագրութիւն, նոյնիսկ՝ առաջին նաւթահորի յայտնաբերում: Այս ամէնը մենք ենք ստեղծել՝ հայերս:

Յիշենք անունները այն ՄԵԾ հայերի, որոնք կան մեր մնայուն յիշողութեան մէջ, եւ որոնք, եւրոպական կրթութեամբ զինուած, շռայլօրէն նպաստել են ընդամէնը հարիւրամեայ Թուրքիայի՝ Հանրապետութեան ստեղծմանն ու մշակոյթի առաջացմանը:

Ահա նրանցից ամէնանշանաւորների անունները.

Կոմպոզիտոր Տիգրան Չուխաճեան՝ իր ամէնայայտնի երեք օպերաներով (Արշակ Բ., Զեմիրէ, Լեբլեբիճի): Գրիգոր Սինանեան՝ դիրիժոր, առաջին սիմֆոնիկ նուագախմբի ստեղծող, որի ընտանիքի չորս անդամները եղել են՝ երաժիշտկատարողներ (դաշնակահար, երկու ջութակահար, թաւջութակահար): Կոմպոզիտոր Էդգար Մանաս՝ Հոգեւոր երաժշտութեան յայտնի մասնագէտ եւ խմբավար:

Գրողբանաստեղծների մի հսկայ բանակ. որոնցից նշանաւորներն են.

Արձակի եւ չափածոյի ասպարէզներում՝ Երուանդ Օտեան, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Յակոբ Պարոնեան, Միսակ Մեծարենց, Պետրոս Դուրեան, Եղեռնին զոհ գնացած Գիգոր Զոհրապ, բանաստեղծներ՝ Սիամանթօ, Ռուբէն Սեւակ եւ Դանիէլ Վարուժան:

Թուրքիայի, ի մասնաւորի, Պոլսի փառահեղ պալատների, տաճարների ու աշխարհիկ կառոյցների հիմնական հեղինակը ճարտարապետների մի խումբ է՝ հանձինս հռչակաւոր Պալեան խոշոր ընտանիքի: Գործնականում Պալեանների գործունէութիւնը տեւել է երկու հարիւր տարի:

Պալեանները բազմաթիւ ճարտարապետական հրաշալիքներ են կառուցել Պոլսում, որտեղ ամէնայայտնի կառոյցը «Դոլմաբախչա» անունով պալատն է, որ կառուցուել է Եղեռնից ընդամենը չորս տարի առաջ: Անօրինակ նախճիրից յետոյ, ողջ գերդաստանը ցրիւ է եկել աշխարհով մէկ:

Յիշեցման կարգով ասեմ, որ հրաշալի երգիչ եւ շարականագէտ Խորէն Պալեանը Պալեան գերդաստանի ժառանգներից էր:

Թուրքիայի Թատրոնի հիմնադիրը Յակոբ Վարդովեանն է, իսկ առաջին քանդակ ստեղծողը՝ Երուանդ Ոսկանը 1920րդ դարերի ընթացքում աշխարհի նաւթարդիւնաբերութեան ոլորտում երկու հսկայ զոյութիւն ունի: Երկուսն էլ հայ են: Առաջինը՝ վրացահայ Ալեքսանդր Ման Թաշեանն է, իսկ երկրորդը՝ պոլսահայ նաւթարդիւնաբերող Գալուստ Կիւլպէնկեանը:

Նրանց համատեղ գործառնութիւնը եղել է մէկ անգամ՝ Turkish Petrolium *հաստատութեան միջոցով: Այդ գործարքը հսկայական շահ է ապահովել բաժնետէրերին: Ոգեւորուած նման յաջողութիւնից, Անգլիան իրեն հասած բաժնից 2,5 տոկոս նուէր է ուղարկել Գալուստ Կիւլպէնկեանին: Անկասկած, Մանթաշեանին դուր չի եկել իր անտեսուած լինելը անգլիացիների կողմից: Այդ է պաճառը, որ նա անմիջապէս Թողել է Պոլիսը ու վերադարձել Ռուսաստան:*

Ժամանակի ընթացքում, ահռելի հարստութիւն կուտակելուց յետոյ, Կիւլպէնկեանը Ֆրանսայից տեղափոխուել է Պորտուգալիա, մայրաքաղաք Լիզպոն, ուր եկամտահարկի օրէնքները գոհացուցիչ էին:

Մեծ հայրենասէր, մեծագոյն բարերար Կիւլպէնկեանը մահից առաջ կտակ է Թողել, ըստ որի, իր ողջ կարողութիւնը Կիւլպէնկեան Հիմնադրամի անունի տակ յատկացուելու էր առողջապահութեանը, արուեստին, ողջ Սփիւռքի բարեգործական հաստատութիւններին, Հայաստանին եւ իր առջեւ դռները լայն բացած Պորտուգալիայի մայրաքաղաք Լիսաբոնի բարգաւաճմանը:

Աշխարհահռչակ բարերարի մահից յետոյ, 1956 Թուականին, Գիւլբենկեան Հիմնադրամի անունով, առաջին խոշոր՝ 450 հազար տոլարի նուիրատուութիւնը յատկացուել է Էջմիածնի Մայր Տաճարին:

Ես վկան եմ՝ իմ բնորոշմամբ 20րդ դարի Խրիմեան Հայրիկ՝ Վազգէն Վեհափառի նուիրագործումներին, որ նա իրականացրեց Էջմիածնում, որովհետեւ ես եւ կինս՝ Մարիետան, 1957 Թուականից երգել ենք Մայր Տաճարի հիանալի երչախմբում:

Շատերը չգիտեն, որ ժամանակակից Թուրքերէն լեզուի հիմնադիրը՝ լեզուաբան, գրող, Թարգմանիչ Յակոբ Մարթայեան անունով հայ է:

1923 ին Թուրքիան դարձաւ Հանրապետական երկիր: Բաւական լուսամիտ, սակայն ծայրայեղ ազգայնամոլ, երկրի նախագահ Մուսթաֆա Քեմալը որոշում է ձերբազատուել աւելի քան հինգ դար տեւող արաբերէն տառերով գրելուց ու նորովի բառամթերքով հարստացնել Թուրքերէնը լատիներէն տառերով: Իր նպատակին հասնելու համար նա իր մօտ է հրաւիրում վաղեմի ընկերոջը, համալսարանի դասախօս, գրեթէ քսան լեզուներ տիրապետող լեզուաբան, լեզուագէտ, 28ամեայ հայազգի Յակոբ Մարթայեանին: Վերջինս խելամիտ համարելով երկրի նախագահի առաջարկը, խոստանում է աշխատել այդ ուղղութեամբ:

Մարթայեանի աշխատանքը ցնծութեամբ է ընդունւում մասնագէտների կողմից: Առանձինն եղած ժամանակ Քեմալ Փաշան խնդրանքառաջարկ է անում Մարթայեանին՝ փոխել մականունը, սակայն նա քաղաքավար ձեւով մերժում է նրան:

Այդ դէպքում ձեր անուանը պիտի աւելացնել ԴԻԼԱՉԱՐ բառը, ասում է նախագահը, որը, ինչպէս գիտէք, «բառ բացող, բառի բանալի» է նշանակում:

Որպէսզի դիմացինից ետ չմնայ, նոյն վայրկեանին Մարթայեանը յօրինում է նրան որակող բառ եւ բարձրաձայնում.

Յետ այսու Ձեր անունը պիտի լինի ԱԹԱԹՈՒՐՔ, ինքներդ հասկանում էք թէ ինչ է նշանակում այդ բառը՝ ԹՈՒՐՔԵՐԻ ՀԱՅՐ...

Մինչեւ Թուրքիայի Հանրապետութեան հաստատումը Պոլսի հայերը Եղեռնի օրը նշել են իրենց բնակարաններում, իսկ 1923 Թուականի Ապրիլի 24ին, նրանց են միացել տարբեր վայրերից ժամանած մեծաթիւ հայեր եւ օտարներ, որի արդիւնքում յիշատակի արարողութիւն է տեղի ունեցել Պոլսի Շիշլի գերեզմանատանը: Արարողութեանը ելոյթներով հանդէս են եկել՝ Դաշնակցական կուսակցութիւնից Ամատունին, Հնչակեան կուսակցութիւնից Սեդրակ՝ Քառեանը, Ռամկավար կուսակցութեան անունով ելոյթ է ունեցել բանաստեղծ Վահան Թէքէեանը: Հայ երիտասարդութեան ձայնն է հնչեցրել ապագային Ֆրանսիայի հերոս հռչակուած Միսաք Մանուշեանը:

... Վերին շարադրանքից յետոյ մեզ մնում է, թէկուզ այսքան տարիներ անց, կրկին ու կրկին, անընդմէջ աշխարհին յիշեցնել, որ Թուրքիայի մշակոյթը, արուստներն ու գրականութիւնը, օպերան, դասական երաժշտութիւնը, նաւթարդիւնաբերութիւնը, արհեստներն ու ճարտարապետութիւնը, ի վերջոյ՝ ժամանակակից Թուրքերէնն ու նրա այբուբէնը ստեղծողը ՀԱՅԵՐՆ են:

Տուէք ինձ մի Թուրքի անուն, որը համաշխարհային ճանաչման արժանացած լինի նշածս ասպարէզներում՝ ՉԿԱՅ, չէք գտնի: Նոյն հաստատումը վերաբերւում է Ազերի կոչուած հնարովի ցեղախմբին:

Ցեղասպանութեան ընդունմանը նուիրուած պայքարի տարբեր ծալքերում հայ ժողովուրդը փոքրիշատէ շօշափելի յաջողութիւն արձանագրեց 2015 Թուականին:

Իրականում, մեր ազգի Ցեղասպանութիւնը (GENOCIDE) *սկսուել է աւելի վաղ, տեղային, բնակավայրի տեսքով, որոնց Թւում են՝ Սասունի հերոսամարտը* (1894), *Զէյթունի ապստամբութիւնը* (1895), *եւ, անշուշտ՝1909ի Ադանայի կոտորածը, որին զոհ գնացին 300 հազար հայորդիներ, նոյնքան եւ աւելի՝ Թուրքական բանակում՝*

Թշնամու դէմ կռուող հայ զինուորներ:

Ուրեմն, այս կարգի ոճրագործութիւնը պիտի անուանել կոտորած, Ջարդ, կամ՝ Եղեռն, բայց ոչ Մեծ Եղեռն կամ էլ՝ Ցեղասպանութիւն, որը գալու էր յետոյ՝ 1915ին:

Այդ Թուականին Թուրքերի Հանրապետութեան կողմից նախապէս ծրագրուած հայերի ջարդի, կոտորածի, երկրի ողջ տարածքից միլիոնաւոր հայերի մաքրագործման արդիւնքում է, որ ՄԱԿը 1948 Թուականին, ի Թիւս այլ ցեղասպանական արարքների, այդ ոճիրն համարեց Ցեղասպանութիւն:

Ցեղասպանութեան արդիւնքում հայերը զրկուեցին իրենց հայրենի հողից ու ցիրուցան եղան աշխարհի տարբեր հորիզոնականներում՝ առաջ բերելով ՍՓԻՒՌՔ (Արտերկիր) տերմինը հայերէն լեզուի մէջ: Այդ առԹիւ վանեցի Չարենցը պիտի գրեր՝

ՀԱՅԸ...
Որ վաղո~ւց, իր հողից հեռու՝
Եւ դարեր առաջ, եւ հիմա՜
Քշուել է տաշեղի նման
Աշխարհի բոլոր բացերում:

Ճիշդ է, տարիների ընթացքում մեր պայքարի հոլովոյթի մէջ առկայ են գնահատանքի արժանի բազմաթիւ ձեռքբերումներ, սակայն մեր երազների վերջնական նպատակակէտին հասնելու ուղին դեռ քարքարոտ է, դժուարանանցանելի:

Մեզ հետ միասին խօսում են նաեւ օտարները, գրում Մեծ Եղեռնի մասին: Գաղտնիք չէ. իրականում, նրանք շատ անգամ դա անում են իրենց Թաքուն հաշիւների համար, սիրաշահում մեզ՝ դեռեւս է՞ն գլխից դիւրահաւատ մեր ազգին, զառան միամտութեամբ ու հնուց եկած աւանդոյթներով կրթուած, «մէկ ապտակով չբաւարարուող», եւ միւս այտը Թշնամուն դէմ տուող հային:

Եւ որքա՞ն խաբուեցինք օտարի քաղցրմաղցր խօսքերին ու խոստումներին:

Ժամանակին նշանաւոր ռուս ընդդիմադիր Վլադիմիր Ժիրինովսկին դարձեալ փորձ էր անում սիրաշահել հայերին.

Թուրքերը քոչուորներ էին, ասում էր նա (միանգամայն իրաւացի, չես վիճի, ՀԵՆ. Ա:), նրանց հայրենիքը Միջին Ասիայի մէջ է, Թաշքէնտում: Նրանք պէտք է վերադառնան այնտեղ եւ Անատոլիան Թողնեն հայերին, քիւրտերին եւ յոյներին: Շուտով հայերը կ՚ոգեկոչեն ոչ Թէ հայոց ցեղասպանութեան տարելիցը, այլ կը տօնեն Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրումը..., Ախորժակիդ քացախ, կ՚ասէր գիւմրեցին:

Իրականութեան մէջ, իւրաքանչիւր հայորդի կ՚ոգեւորուէր բազմահազար ունկնդիրների ներկայութեամբ հայ ժողովրդին պանծացնող ռուս դիւանագէտի նման արտայայտութեան համար: Սակայն, հենց նոյն օրերին Թուրքիայում իշխանաւորը հաւաքուած բազմութեան առջեւ ելոյթ ունենալիս

Շար.ը էջ 14

Քսանչորսի Խորհուրդը (Յաւերժ Յիշուող Ցեղասպանութիւն)

Շարունակուած էջ 13-էն

երախտագիտութիւն է յայտնում իր նախնիներին, որոնք «հայերը այս հողերէն վտարեցին, փրցուցին եւ նետեցին...»:

Դէ, եկէք կողքկողքի դնենք իրարամերժ, հակոտնեայ երկու արտայայտութիւնները: Առաջինի դէպքում, ռուս ընդդիմադիրի ասածը, ինչպէս ասում են «օդի մէջ կրակոց է», վայրկենական ոգեւորութեան արդիւնք, իսկ երկրորդը՝ պետական մտածողութեան արդիւնքում պետականօրէն մտածուած, հաւատարմագրուած բանաւոր փաստաթուղթ: Իսկ ի՞նչ է մնում մեզ անել՝ արդէն սովորական դարձած, լաւագոյնս կազմակերպուած քայլարշաւնե՞ր կազմակերպել ողջ հողագնդի վրայ...:

Հա՜, այո՜, քայլենք, էլի, նորից քայլենք աշխարհով մէկ, Սինգապուրից մինչեւ Անգլիա, Սիտնիյից մինչեւ Արգենտինա, է՜, վե՞րջը..., սրա վերջը չկայ: Սակայն ասել չէ, թէ մենք, էլ չենք քայլելու, քայլելու ենք՝ պաստառների վրայ փոխելով սովորական դարձած «Մենք ժառանգներն ենք 1915ի հայերի ցեղասպանութեան», «Թուրքը պիտի ընդունի հայերի ցեղասպանութիւնը» կոչերը՝ հետեւեալ բառակապակցութիւններով. «Մեր հողերը», «Մեր պահանջատիրութիւնը անժամանցելի է», «Մեր դատի վերջնական յաղթանակ», «Թուրք՝ վերադարձրու մեր ինչքն ու հարստութիւնը »:

Վաթսուն տարուայ «քայլարշաւի» արդիւնքից յետոյ, կարծում եմ, բաւ է, որպէսզի մենք այսօր համոզուածութեամբ ասենք, որ մենք, չնայած գնահատելի ձեռքբերումներին, տեղքայլի մէջ ենք: Բաւական միամիտ պիտի լինել հաւատալու համար, որ Թուրքը կ'ընդունի Ցեղասպանութիւնը: Բայց աշխարհը հո գիտի 20րդ դարի առաջին ցեղասպանութեան մասին, ինքն էլ գիտի, բայց իր եզային յամառութիւնն ու ի ծնէ բութ լինելը նրան թոյլ չեն տալիս դուրս գալ անասունի պատեանից:

Եթէ մինչեւ 1965 թուականը Եղեռնի յիշատակը պահելու եւ սերունդներին փոխանցելու առաջադրանքը ընկած էր Սփիւռքի ուսերին, այդ թուականից յետոյ Հայաստանի ժողովրդի «աչքը բացուեց»: Նա, մինչ այդ, մօտաւոր պատկերացում ունէր միայն 1915ի հայերի կոտորածի մասին՝ էն էլ մեծահասակներից ու «ախպարներից» լսելով:

Այդ յետոյ էր, որ նա իմացաւ, լսեց ու կարդաց Եղեռնի մասին: Իմացաւ, որ մի երկրորդ Հայաստան էլ կայ, եւ որ, Արարատը այդ հողի վրայ է:

Դրա համար էլ մենք պահում ենք Քսանչորսի Խորհուրդը: Սակայն այսօր, միջազգային քաղաքական խմորումների լոյսի տակ, մենք պարտաւոր ենք վերանայել մեր պայքարի ձեւերն ու հնարաւորութիւնները, եւ, ամէնակարեւորը՝ ՀԱՅ ԱԶԳԻ ու ԺՈՂՈՎՐԴԻ նիւթական հնարաւորութիւնները եւ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ:

Դժբախտաբար, մենք ռոմանտիկ, երազային դարում չենք ապրում եւ լաւ էլ հասկանում ենք, որ ամէն ինչ, նոյնիսկ միջազգային չափանիշի հարցեր, շատ անգամ լուծւում են դրամի, փողի միջոցով:

Ի՞նչ իմանաս, գուցէ մի օր, մի ժամանակ, հաշտութեան նպատակային ինչոր ձեւեր գտնուեն մեր երկու երկրների միջեւ (առանց որեւէ երրորդ երկրի միջամտութեան), թէկուզ «դրամ խաղացնելով», սակայն դա տեղի կ'ունենայ այն ժամանակ, երբ կը բաւարարուեն մեր օրինական պահանջները իրաւական գետնի վրայ:

Հերիք է, բաւ է անընդհատ ջարդից ու կոտորածից խօսել, բաւական է լաց լինել մեր հարազատների անթաղ մեռելների վրայ: Արդէն 110 տարի Թուրքը «Տէր» է դարձել մեր նահատակների չէներին, բնակավայրերին, եկեղեցիներին, տներին եւ առօքփառօք վայելում է մեր ժողովրդի ստեղծած հարստութիւնը, մշակոյթը ու բարիքները:

Այո, Թուրքը վայելում է հայի ստեղծածը, որովհետեւ ինքը ընդունակ չէ որեւէ բան յօրինել, ստեղծել: Նա միայն սովոր է թալանել, փախցնել: Եթէ, պատահում է ուժը չի պատում՝ պատրաստ է իրենից ուժեղի առջեւ սողալ, նրա ոտքերը լուանալ, քծնել, ամէն ստորութեան դիմել՝ իր ուզածին հասնելու համար:

Ստորաքարշութիւնը նրա արեան մէջ է: Իսկ այն՝ ինչ արեան մէջ է՝ հնարաւոր չէ դուրս հանել:

Այսօր 45 միլիոն Թուրք լուանում է գերմանացու ոտքերը, այն ազգի, որի մեղսակցութեամբ ու հովանաւորութեամբ, հարիւրտաս տարի առաջ կոտորեց մի ամբողջ ժողովուրդ: Սակայն, աշխարհին հանճարներ պարգեւած գերման ժողովուրդը «խելքի եկաւ» ու համարձակութիւն ունեցաւ ընդունելու հրեայ ժողովրդին բնաջնջելու իր հրեշաւոր մտադրութեան փաստը: Եւ որպէս գործած մեղքի հատուցում՝ միլիարդաւոր դոլարներով, տարիներ շարունակ փորձում է սիրաշահել հրեայ ժողովրդի սիրտը:

Սովորիր էլի, սովորիր քո տիրոջից, մի քիչ մօտեցիր մարդկութեանը, ա՜յ անխիղճ, Անաստուած: Ներողութիւն խնդրիր քո գործած չարիքների համար: Հայը մեծահոգի է, կը ների, բայց չի մոռանայ...:

Էս ո՞ւմ եմ ասում, որպէսզի ներողութիւն խնդրի: Ճիշդ է ասուած. Ներողութիւն խնդրելը ՄԵԾ ազգերին է տրուած: Ախր դու մեծ էլ չես է՜, շատ ես, շա՜տ: Իսկ շատը որակի չափանիշ չէ: Ինչպէս Սեւակը կ'ասէր՝ «Մենք քիչ ենք, բայց մեզ հայ են ասում»: Իսկ հայը ՄԵԾ է, ՄԵԾ՝ իր ՄԵԾերով, իր խելքով, իր գիտութեամբ, իր դարերի պատմութեամբ, իր մշակոյթով:

Ես հասկանում եմ, դու ՄԵԾեր չես ունեցել, չես էլ ունենայ, որ լսես նրանց ձայնը:

Հլա նայիր քո պատմութեանը, նայիր թէ ով է ստեղծել քո երկիրը, այն դաձրել արուեստի, գիտութեան, ճարտարապետութեան երկիր: Ի՜նչ ասպարէզ, որ ուզես ՀԱՅՆ է ստեղծել:

Ամբողջ աշխարհը գիտի, որ Թուրքական Հանրապետութիւնը ստեղծուել է հայերի ունեցուածքի վրայ: Ո՞ւր են մեր հարստութիւնները, մեր վանքերն ու եկեղեցիները: Դուք ոչ միայն ոչնչացրիք մի ամբողջ ժողովուրդ, այլեւ տէր դարձաք նրա գիտութեանն ու մշակոյթին:

Դրանք պիտի ետ վերադարձնել: Հիմա ժամանակն է պայքարի: Մենք պիտի վերադարձնենք մեր չէներն ու բարեբեր հողերը, որպէսզի այդ հողերի վրայ նոր շունչով, հայի կենարար արիւնով ներկուած հողերի վրայ նոր թափով, նոր ծլարձակումներով բոցավառուի մեր արուեստն ու մշակոյթը:

Ժամանակին մեր մեծ «Եղբոր»՝ Ռուսաստանի վրայ էինք յոյս դրել: Տեսանք, որ չի լինում, չի ստացւում: Հիմա փորձում ենք Արեւմուտքին սիրաշահել: Սպասենք, տեսնենք, թէ դրանից ինչ կը ստացուի:

Երբ Հայաստանը փորձում էր Ռուսաստանին համոզել, որ վերջինս չեղեալ նկատի 1921ին Մոսկուայում կնքած, Հայաստանի համար չափազանց անբարենպաստ ռուսթուրքական պայմանագիրը, Ռուսիոյ Արտաքին Գործերի նախարարութիւնը անհնար էր համարում բեկանել յիշեալ պայմանագիրը:

Իզուր չի ասել հայ մեծանուն գրող ու թատերագիր Գաբրիէլ Սունդուկեանը. «Գելի վիզը ընդուր ա հաստ, որ իր գործերը իրա ձեռով ա անում...»:

Մինչ մենք զբաղուած ենք մեր ազգի ցաւոտ հարցերը «լուծելով», այնտեղ Թուրքը լկտիութեան ու անբարոյ արարքի նորանոր ձեւերով, առաջ է տանում իր՝ արեան մէջ բուն դրած թալանի ու կողոպուտի գործնթացը:

«Գանձախոյզները, գրում է «Մարմարան», որոնք կը քննեն Հայոց Պատրիարքարանին արձանագրութիւնները, կ'երթան նախկին հայաբնակ վայրերը ու քարտէսներով ճշդուած այդ շրջաններուն մէջ ամէն միջոցի կը դիմեն, որպէսզի գանձ գտնեն հողին տակը»:

Իմացանք որ, Թուրքիայի իսլամացած հայերը կամացկամաց վերադառնում են դէպի քրիստոնէութիւն, դէպի իրենց արմատները, ուստի անհրաժեշտ է այդ արեան կանչին պատասխանել գործնական քայլերով, քարոզչութեամբ:

Դրամի միջոցով պիտի բանալ փաստաբանական գրասենեակներ աշխարհի բոլոր ծալքերում՝ ուր որ հայ կայ՝ իրական, կամ կրոնափոխ, եւ նրանց հնարաւորութիւն տալ հաստատուել Հայաստանում:

Այդ հաստատութիւնները պէտք է թրքական, եւրոպական հիմնարկներից, եկեղեցիների գզրոցներից լոյս աշխարհ հանեն հայերի սեփականութեան վերաբերեալ անհրաժեշտ փաստաթղթեր: Եւ այդ ժամանակ միայն՝ Միջազգային դատարանով կարելի է յոյս ունենալ, որ արդարութիւնը կը յաղթանակի:

Այս ամէնի իրականացման ճանապարհին պիտի երեւայ, թէ որքան ենք մենք սիրում մեր պապենական հայրենիքը եւ որքանո՞վ ենք պատրաստ ազգովին նիւթապէս օգտակար հանդիսանալ նրա ազատագրման սուրբ գործին:

Աշխարհի միլիարդատէրերի ցանկում մշտապէս շօշափւում են հայ դրամատէրերի անունները: Միայն զարմանալ կարելի է, թէ ինչո՞ւ նրանք գործնական քայլերի չեն դիմում: Սուրբ նպատակի համար տրուելիք նրանց արքայական նուիրատւութիւնները խանդավառութեամբ կ'ընդունի համայն հայութիւնը: Վստահ եմ, միլիոնաւոր հայորդիներ, ինչպէս ասում են, չունեցած տեղով անգամ յայնօրէն կը բանան իրենց քսակները:

Ինչո՞ւ մեր օրերում էլ չունենանք մի Ալեքսանտր Մանթաշեան կամ 'Գալուստ Կիւլպէնկեան:

Ակամայ յիշեցի նշանաւոր մեծահարուստ դրամատէր Քըրք Գըրգորեանին, որ մահուանից շատ քիչ ժամանակ առաջ հարցրել էր, թէ ո՞րքան կ'արժենայ Արեւմտեան Հայաստանն ու Կիլիկիան Հայաստանին վերադարձնելը: Որքան իմ յիշողութիւնը ինձ չի դաւաճանում, նման մի միտք է արտայայտել նաեւ մեծանուն երգիչ Շառլ Ազնաւուրը ու ժամանակին Ալէք Մանուկեանը:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* $50,00 * $100,00 (first class) for USA

$ 125,00 (Air Mail) for Canada.

$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: --

Address: --

City: --------- State:--------- Zip Code:------

Country: --------------

Tel :------------------------

Email: -------------------------

Հանդիպում-Զրոյց Էնվէր Փաշայի Հետ

> «Եթէ մի երեք այդպիսի Մուսա Լեռ
> Լոյս ընկնէր, գործը այլ ընթացք կստանար:
> Ա~խ, Սրբազան, երանի~ ես Մուսա Լեռան գագաթին լինէի»:
>
> **Եոհաննէս Լեփսիուս**

ՊՕՂՈՍ ԱՐՄԵՆԱԿ ԼԱԳԻՍԵԱՆ

Յոհաննէս Լեփսիուս, Աստուածային գթառատ սիրոյ կանթեղը վեր պահած, կշտամբանքի գրոյցի նստել փաշաների, խալամ չէյխերի հետ, կրակ խօսքով կանչել նրանց, որ վաղեմի մի ցեղի մարդկանց սպաննում են՝ «Հայ» լինելու, Աստուծոյ խաչուած որդուն պաշտամունք նուիրելու համար: Արեւելքում Քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնեն սպաննում, կործանումնրանց երկիրը, որտեղ աշխարհակործան ջրհեղեղից յետոյ մարդկութիւնն էդարձեալ յառնել: Արմէն-Հայ մարդկանց մահուան կարաւաններ կազմած տանում անապատներ, տանում դէպի ստոյգ մահ:

Լեփսիուս, Մարդ, որուն սրտի լարերը բարութեամբ են թրթռել, դաւանել, որ մարդը Աստուծոյ արարումն է: Մարդ՝ որի միտքը, ակները բարութիւն են ճառագել, Մարդ՝Ջատագովը ուրիշ ազգերի մարդկանց ցաւերին արդարութիւնորոնելու:Գերման ազգի Լեփսիուսը հասել անարգ ոճրագործ մարդկանց որջեր, նրանց սրտերին գութ հոսելու, միջնորդելու, աղերսելու- Հայ ցեղի մարդկանց ոչնչացումը դադարեցնելու:

Լեփսիուս, Գերմանացիարեւելագէտ, բողոքական մարդասէր պատուելի,միսիոնար, հասարակական գործիչ:Աստուած, տիեզերական սիրոյ լոյս է վառել նրա լայն ումեծասքանչ հոգում:Ստեղծագործական աշխատանքի վաղ շրջանում ուսումնասիրել է ուսողութիւն ու իմաստասիրութիւն, նրան շնորհուել «Փիլիսոփայական Գիտութիւնների Տօքթորի« գիտական աստիճան: Հայրը Գերմանիայի եզիպտագիտութեան հիմնադիրն էր: Ծնողները ու մեծ ծնողները համբաւաւոր գերդաստաններից են սերել:Յոհաննէսը, տանը հանդիպել է մտաւարոական մարդկանց, ունկնդրել նրանց խօսքը, մասնակցել զրոյցներին:

Մամուլում ընթերցել է Քրիստոնեայ հնագոյն մի ցեղի հանդէպ կատարուած եղեռնագործութիւնների հաղորդումները, որ նրանց բնօրրանում առանց մեղքի մարդ են սպաննում, ցեղ սպաննում,փլում նրանց հաւատքի տները, հրդեհում չէները: Երկար տարիներ զբաղուել է Հայկական Հարցով: Մասնայատուկ ջանասիրութեամբ փորձել է ազդելերիտթուրքական ղեկավարութեան վրայ՝ վերջ տալու հայոց ցեղի բնաջնջմանը: 1916 թուականի «Տեղեկագիր Հայ Ժողովուրդի կացութեան Մասին Թուրքիայում» եւ 1919 թուականի «Գերմանեան եւ Հայաստանը» գրքերովըծախնդրօրէն փաստագրել ուղատապարտելհայերիԵղեռնը, մերկացրել Թուրք կառավարողների հայաջինջ քաղաքականութիւնը եւ նրանում արեւմտեան տէրութիւնների ու մասնաւորապէս Գերմանիայի ունեցած մեղսակցութիւնը: Նրա ուրիշ մի հրատարակութեան՝«Հայ Ժողովուրդի Դէպի Մահ Ճամբան» գրքումամփոփել է հայկական Եղեռնիգլխաւոր ծրագրողներիցմէկի՝ Էնվէր Փաշայի, հետ հանդիպման զրոյցը: Նա այդ տեղեկագիրը գաղտնի է հրատարակել, Թուրքիան Գերմանիայի հետ դաշնակիցը լինելու պատճառով, յանդգնելձրի բաժանել նրա քսանհազար օրինակներ: Նա էր այն Մարդը, որ երկրի դատարանում խօսել Թուրքի կատարած եղեռնագործութեանուզգետնուած ոճրագործ Թալեաթինրանում ունեցած մեղսակցութեան մասին:Յայտարարել, որ գերդաստանից միակ ողջ մնացած նրան սպաննող տղան, այն կատարել է անմեղսունակ հոգեկան վիճակում: «Յանցաւոր չէ» վճռել էին Երդուեալ Ատենակալները, ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ Սողոմոն Թեհլիրեանին, բարձրաձայն կանչել էին դատաւարութեանը ներկայ մարդիկ:

Ավստրիացի հրեայ ծագումով՝ իմաստուն մտաւորականՖրանց Վէրֆել, իր «ՄՈՒՍԱ ԼԵՌԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՕՐԸ» մատեանում՝ Արմէն-Հայերի մշակոյթի հրավառութիւնը, նրանց քաջին վայել ազատութեան կռուի կրակիլոյսը վառել, անանձնական սիրով այն տարել աշխարհի մարդկանց սրտերին հոսելու: Լեփսիուսին նկարագրել է որպէս՝ «Հայերի Պահապան Հրեշտակ»: Մատեանում ներառուած է Էնվէրի հետ Լեփսիուսի հանդիպաման զրոյցը:Բնագրինհարազատ մնալով հանդերձ,այն ներկայացնում եմ կրճատ, որոշ շեղումներով ու ամփոփ խմբագրութեամբ:

Լեփսիուսը, թրքական պետութեան «Ներքին Գործերի Նախարարութիւնում» էր, Թալեաթի ամրոցն էր այն: Քայլում էր ուռուցիկ վարագոյրներով ծածկուած անդուռ սենեակների միջանցքով: Նրան առաջնորդում էին Էնվէրի պաշտօնատեղիի ընդունարանառանձնասենեակ:Պատին, երեք անձանց պատկերներով խոշոր նկար էր: Նրա աջ կողմում Նապոլէոնի, ձախ կողմում Ֆրիտրիխ Մեծ-ի մեծ չափերով դիմանկարներն էին, իսկ կեդրոնում... նոյն ինքը՝ Էնվէրի դիմանկարը: Սպասեակը սուրճ էր մատուցել: Լեփսիուսը, նեարդները զգաստացնելու համար անյագ խմել էր անուշ բոյրով, գաւաթներից մեղմ գալարներով շոգի արձակող համեղ սուրճը:

Բեռլինում, Լեփսիուսին նկարագրել էին Էնվէրի արտաքինը: Զարմացել էր տեսնելով այդ Թուրք Մարսը՝ աշխարհի կենաց եւ մահու ուժ թէ իննը անօրէններից մէկը: Ինչքա՜ն փոքրամարմին ու անբարետես էր: Հասկացել էր պատին ամրացուած նկարի իմաստը, որոնք 1 մեթր 60 սանտիմեթրանոց հանճարեղ հերոսներ էին, հակառակ իրենց մարմնական արատների մեծ յաջողութիւնների հասել: Բարձրահասակ տղամարդու տեսք ձգելու համար՝Մարշալական հանդերձները պիկ ու զուսպ գրկել էին նրաիրանը: Կուրծքից կախուած փայլփլուն շքանշանները թեթեւամիտ պատանու ու պճնամոլի տպաւորութիւն թողնում, իսկական «Գնչու պարոն«: Շփոթուած ու ամօթխած պատանու դէմք ունէր, աչքերը թարթում աղջկայ նման, կախ ընկած ուսերը, նեղ կոնքերը անճոռնի տեսք հաղորդում մարմնին:

Լեփսիուսը Էնվէրի հետ զրոյցը սկսել է Գերմանացի մի երկրպագուի ողջոյնը հաղորդելով: Էնվէրը գոհունակ ժպիտով պատասխանել, որ մեծ յարգանք է տածում Գերմանիայի հանդէպ, նրանք աշխարհի ամենազարգացած ժողովուրդն են, այս պատերազմում հրաշալի յաղթանակներ նուաճում:Հակառակ Գերմանիայի հանդէպ արտայայտածհամակրանքի, կոմիտէում ներկայացնում էր ֆրանսիական ուղղութեան կողմնակիցներին:

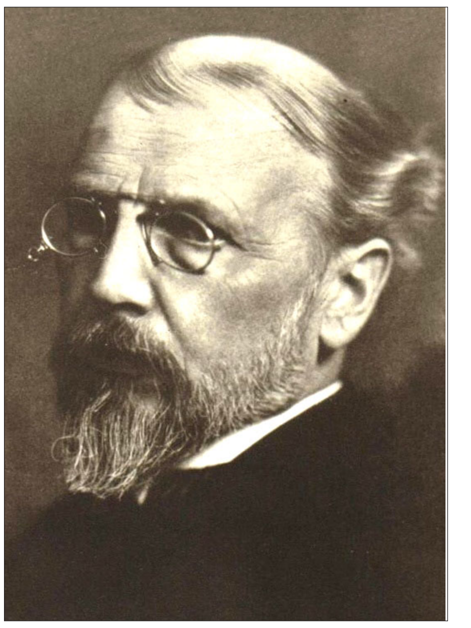

Լեփսիուսը նրան հաղորդել էր նաեւ, որ իր երկրում հիացողներ ունի եւ որ իրենից աշխարհասասան արարումներ են սպասում: Էնվէրը հպարտութեամբ պատասխանել, որ պատերազմը դժուար է, սակայն Թուրք ժողովուրդը պատրաստ է կատարելու իր առաքելութիւնը:

-Երկրի ներսո՞ւմ էլ, հարցրել է Լեփսիուսը:

Էնվէրը չհասկանալու է տուել նրա հարցումը, հաւաստել, որ Կովկասեան ռազմաճակատում դրութիւնը բարելաւում է: Լեփսիուսը կրկնել, որ երկրի ներսում ասելով նկատի չի ունեցել ռազմաճակատը, այլ՝ երկրի խաղաղ վիլայէթները: Էնվէրը անմտօրէն յարել,որ եթէ երկիրը պատերազմում է, ապա ինչ որ չափով այն ամբողջութեամբ ռազմական գօտու մէջ է գտնւում:

Լեփսիուսը իր այցելութեան նպատակն է յայտնել, որ ինքը ոչ թէ սեփական քմահաճոյքի համար է նախարարից տեսակցութիւն խնդրել, այլ իբրեւ՝ «Գերմանական Արեւելեան Միաբանութեան» նախագահ եւոր պարտաւորութիւն ունի իր միաբանութեանը ճշգրիտ տեղեկութիւններ հաղորդելայն մասին, ինչ որ կատարուել ու կատարւում է նրանցերկրում:Իր երկրի հանդէպ ունեցած պարտքն է Արտաքին Գործոց Նախարարութեանընաեւ յայտնելու իր այցելութեան մանրամասները եւ որ նոյնիսկ Ռայխկանցլէրն է հետաքրքրւում էդրանով: Վերադարձին,«Հայկական Հարցի» մասին զեկուցելու է Ռայխսդակի պատգամաւորներին ու լրագրողներին: Լեփսիուսը շարունակելով խօսքը, Էնվէրին դիմելով ասել, որ «Նրա աստիճանի մի զօրավար, մի հերոս անձնաւորութիւն չէր անի այն, ինչ որ պատմութեան մէջ կարող է ստուեր գցել նրա անձի վրայ»:

Էնվէրը յարել է, թէ ինք իմացել էր տեսակցութիւն խնդրելու նպատակը՝ «Յայտնի Գործի» վերաբերեալ եւ պատրաստ է ցանկացած տեղեկութիւնտրամադրելու: Շարունակելով խօսքը յարել, որ երկիրը կառավարողները միշտ էլ ցանկացել են Հայ ազգին օժանդակել, նրա հանդէպ լինել արդարամիտ: Հայերը խանդաղատանօք ընդունել են երկրում իրականացուած յեղափոխութիւնը, երդուել հաւատարիմ լինել: Դրժել են իրենց խոստումը,անգիտացել ենք այն, քանի դեռ Օսմանեան ազգը վտանգուած չէր եղել: Պատերազմը սկսելուց յետոյ նրանց ուխտադրժութեան ու դասալքութեան դէպքերը շատացել էին, այն հասելով ապստամբութեան: Ստիպուած են եղել դիմելու փոխադարձ միջոցառումների, այլապէս չէին կարող պատերազմ մղել:

Լեփսիուսը հարցրել՝ինչո՞վ էին ապացուցուել դաւաճանութեան եւ ուխտադրժութեան դէպքերը: Էնվէրընրա հարցումին պատասխանելով, յայտարարել՝ նրանց ունեցած կապերը Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի ու Անգլիոյ հետ, խարդաւանքներ, լրտեսութիւն եւ ամէն ինչ որ կարող է անցնել մարդու մտքով: Ռազմական դատարանում տեղի ունեցած դատավարութիւնը, տասներհինգ հոգի մահուան են դատապարտուել՝ երկիրը մասնահատելու ու այնտեղ անկախ պետութիւն հռչակելու համար:

Ըստ երեւոյթին, խօսքը Հնչակեան քսան կախաղանների մասին է, այդ ապիկար, հարիւրապետի զինուորական աստիճանի հմտութիւն ունեցող զօրավարը, նրանց թուի ու նպատակի մասին էլ գաղափար չէր ունեցել: Այդ անարգ, ոճրագործ մարդիկ երկիրը պատերազմի տանելու,եւ իրենց քաղաքացի հազար-հազար մարդկանց տարագրութեան ճամբաներին եւ հեռու անապատներում մահ պատճառելու համար հեռակայ կարգով մահուան պիտի դատապարտուէին: Ահից փախել էին երկրից, վրիժառու արորդիներ գտել նրանց թաքուն որջերը, իրենք իրագործել Թուրքիայի կայսերական դատարանի մահուան վճիռները:

Լեփսիուսը,հակադարձելով նրան,յայտնել, որնրանք պատերազմից առաջ էին ձերբակալուել, իսկ Իսթամպուլում ձերբակալուած մտաւորականների դաւաճանութիւնը ապացուցուա՞ծէ, հարցրել նրան:

Էնվէրը պատասխանել, որ դաշնակից պետութիւնների դէմ մղուած Դարդանել-Կալլիպոլիի ռազմաճակատի պայմաններում չէին կարող հանդուրժել հաւանական դաւաճաններին: Տխմար մարդ, գիտէ՞ր արդեօք բանաստեղծութիւնն ի՞նչ է, մտաւորականի արարումը ի՞նչ է:

Լեփսիուսը պատասխանել, որ իրենց յայտնի են Գերմանական հիւպատոսների զեկուցագրերը, միսիոներների գրառումները, որոնցից շատեր ականատես էին այդ

Շար.ը էջ 16

Հանդիպում-Զրոյց Էնվէր Փաշայի Հետ

Շարունակուած էջ 15-էն

գարհուրելի եղեռնագործութիւններին: Շարունակելով իր խօսքը յայտարարել, որ ինքը իմացել է նաեւԹուրքիայում Ամերիկեան դեսպան՝ Մորգընթաուի զեկուցագրերում նկարագրուած երկրում տեղի ունեցած դէպքերի մասին:

Մորգընթաուն Հրեայ է՝ կանչել է Էնվէրը, նրանք միշտ պաշտպանել են փոքրամասնութիւններին:

Կարեւորը Մորգընթաուն չէ, այլ իրողութիւնը, որըչէք կարող ժխտել, խօսել էր Լեփսիուսը: Հարիւր-հարիւր հազարաւոր մարդիկ տարագրութեան ճամբաներին են, դուք այն գաղթ էք համարում, այն բառի աղաւաղում է: Ինչպէ՞ս կարելի է հողագործների, արհեստաւորների, շէների ու քաղաքաբնակ մարդկանցից ու մտաւոր աշխատանքով զբաղուողներից բաղկացած մի ամբողջ ժողովուրդի տարագրել Միջագետքի անապատներ, ամայի վայրեր, որտեղից նոյնիսկ Բեդուին ցեղերն են խուսափում: Իշխանութիւնները այնպէս են այն իրագործում, որ այդ թշուառները ուժ օրերի ընթացքում ծառաւից, հիւանդութիւններից մեռնում են կամ խելագարւում: Ջինուորականները, քրտերը ու աւազակները սպաննում են պաշտպանունակ տղամարդկանց, իսկ աղջիկներին ու կանանց բռնաբարում, արեւանգում:

Ցաւալի է պատասխանել է Էնվէրը, սակայն պետութիւնը պարտաւոր է ապահովել երկրի ռազմաճակատային զօտու ապահովութիւնը:

Ռազմաճակատային զօտի՞, կանչել է Լեփսիուսը:Այդ նոր նրբերանգ է: Մնացած բոլորն էլ՝ Զէյթունը, պետական դաւաճանութիւնը, դաւադրութիւնները, լրտեսութիւնը ասուած բաներ են: Սուլթան Ապտիւլ Համիտը վարպետօրէն էրայն գործադրել: Երբ խորհում եմ տարագրութեան մասին, անճարակի մէկն էր նա: Ձեր կուսակցութիւնը իշխանութեան է տիրացել այն բանի համար, որ ցանկացել նրա արիւնալի ժամանակաշրջանը փոխել արդարութեամբ, միաբանութեամբ, առաջդիմութեամբ,որով կոչուած է Ձեր կոմիտէի անունը:

Էնվէրն հակադարձելով նրան, պատասխանել՝ եթէ Գերմանիան, թէկուզ այլ պայմաններում լինէր եւ տուեալ դէպքի նման ունենար շատ թշնամիներ, պատերազմող ձերերկիրը չէ՞ր գործադրի ամէն միջոց ներքին թշնամուց ազատուելու համար: Այն ժամանա՞կ էլ գարհուրելի կը համարէիք այն եւ բնակչութեան վտանգաւոր մի մասն էլ անմարդաբնակ վայրեր չէ՞իք տարագրի:

Լեփսիուսը. բարձրաձայն կանչել՝ եթէ տարբեր համոզումներ ունեցող հայրենակիցների հանդէպ Ձեր նման վարուէին, իսկոյն կը հրաժարուէի Գերմանիայից ու կը հեռանայի Ամերիկա:

-Ձեր նման մտածող ժողովուրդը զուրկ է ազգային կամքը առաջ տանող ուժականութիւնից, պատասխանել է նա:

Էնվէրի հետ վարած զրոյցի հոգեկան խռովքիտառապանքից մտամոլոր էր դարձել Պատուելին,գրպանից ինքնաբերաբար հանելթաշկինակը, այն վեր պահել, կարծես հանդէս էրգալու որպէս բանագնաց: Բացականչել որՁեր կատարածը ներքին թշնամուց պաշտպանուածութիւնը չէ, այլ՝ ուխրչ ազգի մարդկանց բնաջնջումն է:

Լեփսիուսը շարունակելով խօսքը, յայտարարել, որհամարձակւում է Նորին Վսեմութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել որոշ անբարենպաստ հանգամանքների վրայ: Թրքական կայսրութիւնը առանց Հայ ժողովուրդի կորած է՝ տնտեսապէս, մշակոյթապէս, հետեւաբար նաեւ ռազմական տեսակէտով: Խօսքը նաեւ առեւտրի մասին է, որի իննսուն առ հարիւրը գտնւում է քրիստոնեաների ձեռքին եւ որ ապրանքների ներմուծումը կատարւում է հայկական առեւտրական ընկերութիւնների միջոցով եւ երկիրը հումքով ապահովելու գործը նաեւ նրանք են իրականացնում: Նրանցից յիշատակութեան արժանի է Աւետիս Բագրատեանի յետնորդների աշխարհահռչակ առեւտրական տունը, որը Եւրոպայի բազում քաղաքներում մասնաճիւղեր ունի: Ինքս, երկրի ներսում կատարած շրջագայութեան ժամանակ նկատել եմ, որ Անատոլիայի գիւղատնտեսութիւնը վարող հայերի եւ Թուրք ազգխակաւաթիւ գիւղացիների միջեւ հսկայական տարբերութիւն կայ: Թուրքերը, ոչ միայն տասնեակ հազարների ատանացիներին ջարդեցին, այլեւ ոչնչացրեցին նրանց կալսիչ մեքենաները ու շոգեգութանները: Հայ ժողովուրդը, Օսմանեան բնակչութեան ամենակիրթ ու ամենագործունեան է, նրա գործադրած հարիւրամեակների ջանքերը երկիրը դուրս են բերել բնատնտեսական վիճակից, նրան տարել ժամանակակից հողագործութեան ու արդիւնաբերութեան դէպի նոր ժամանակներ: Այդ օրհնեալ աշխատանքի համար նա ոչնչացւում է, դառնում տէրերի վրիժառութեան զոհը:

Լեփսիուսը խօսքը շարունակելով նրան դիմել՝ հնարաւոր է երկրի ներսի Հայ արհեստաւորներին, ջուլհակներին, արդիւնաբերողներին փոխարինել Թուրքերով: Սակայն, ո՞վ կփոխարինէր Եւրոպաուսում առած բազմաթիւ Հայ բժիշկներին, որոնք հոգատարութեամբ բուժել են նաեւ օսմանցիներին: Ո՞վ կփոխարինէր բազմաթիւ ճարտարապետներին, փաստաբաններին, ուսուցիչներին, որոնց աշխատանքի շնորհիւ երկիրն առաջդիմում է: Կարող էք պնդե՛լ, որ կարո՛ղ էք գոյատեւել առանց մտաւոր մարդկանց ջանքերի, սակայն, մարդ չի կարող ապրել առանց ստամոքսի, կտրատում էք երկրի ստամոքսը, ակնկալելով,որ վիրահատութիւնը յաջող կանցնէր:

Էնվէրը յարգանքով էր լսել Լեփսիուսի խօսքը, սակայն նրա դէմքի արտայայտութիւնում ոչ մի խորհուրդի ծալքի ստուեր իջել, ինչպէս նրա մարմինը պինդ գրկած համազգեստի վրայ: Կերպարանափոխուել էր Միսիոնար Պատուելին, իր խօսքի արթնած հոգեկան յուզմունքից, բիւրեղիկների ջինջ հատիկների նման քրտինքն էր իջել դէմքին, առուակների նման հոսել դէմքի նուրբ կնճիռներից, անձկութիւնից փողկապն է մի կողմ հրել, բաժկոնի թեւքերը վեր քաշել:

-Ի՞նչ արած, յարել էր Էնվէրը,Թուրքիան պատերազմից յետոյ տկար ստամոքս կունենայ: Թուրքիայում քառասուն միլիոն Թուրք ժողովուրդ կայ, արդեօք քաղաքական մեծ ծրագիր չէ՞ր լինի այդ քառասուն միլիոնը համախմբել, ազգային պետութիւն հիմնել, որը Ասիայում նոյն դերը կկատարէր ինչոր Գերմանիան Եւրոպայում: Հայերի մէջ սոսկալի շատ մտաւորականներ կան, եթէ դուք կողմնակից էք այդ կարգի մտաւորականներին, ես ոչ: Թուրքերը նման մտաւորականներ քիչ ունեն, սակայն դրա փոխարէն հին ու հերոսական ցեղ են, որը կոչուած է մեծ կայսրութիւն հիմնել, որի հմար խոչընդոտներյաղթահարելով պէտք է բարձրանանք:

Ոչ մի բառ է արտասանել Լեփսիուսը, նրա խօսքից ջղաձգուել, ձեռքերը սեղմել: Այդ փոքրիկ գլուխը այնպիսի թուեր է ասել, որից իրազեկ որեւէ մարդ պիտի ապշէր: Նա գիտէր, որ Անատոլիայում հազիւ թէ զտարիւն Թուրք լինէր: Եթէ հիւսիսային Պարսկաստանի, Կովկասի, Թուրքեստանի բոլոր վրանաբնակ ժողովուրդները եւ Եւրոպայի կէսի չափը գրաւող տափաստանների թափառող ձիագողերը միասին հաշուէին հազիւ քսան միլիոն կը լինէին: Նրա այդ երազանքը՝ ազգամոլութեան թմրադեղի արդիւնք էր:

Լեփսիուսը, զգալով իրադրութեան ծանրութիւնը, շարունակել՝ կայսրութի՞ւն էք ուզում հիմնել,սակայն, նրա պատերի տակ մնալու է Հայ ժողովուրդի դիակը: Արդեօք այժմ հնարաւո՞ր չէ, խաղաղ ճանապարհ որոնել:

Էնվէրը, իրենց կոմիտէի ճշմարտութիւնը բացայայտելով, դադարել ամօթխածութեամբ ժպտալ, մանր աչքերը հեռուն սեւեռել, պաղ ստուեր իջել աչքերի ցանցաթաղանթներին, զայրոյթով կանչել՝

-Մարդու եւ ժանտախտի ժահրերը բարեկամներ չեն կարող լինել:

Լեփսիուսը ընդհատել է նրա ահաւոր դժնդակ խօսքը, անմիջապէս յարել, որ նա խոստովանում է իրենց մտադրութիւնը՝ պատերազմի վիճակը օգտագործելով բնաջնջելու ամբողջ Հայ ժողովուրդը:

Էնվէրը զգալով, որ իր խօսքը հեռուներ էր տարել իրեն, փոխել է խօսակցութեան եղանակը, սկսել նորէն կեղծ բարեացակամութեամբ հանդէս գալ, յայտարարել,որ իր անձնական այդ կարծիքը ու մտադրութիւնը արտացոլուած են նաեւ կառավարութեան հրապարակած պետական պաշտօնական հաղորդագրութիւնում:Պատերազմը ուինքնապաշտպանութեան անհրաժեշտութիւնը հարկադրում են կառավարութեանը օրէնքի ամբողջ խստութեամբ պատժել այն քաղաքացիներին, որոնք ձգտում են կործանել պետութիւնը:

Լեփսիուսը ձեռքերը սեղմել էր լայն, գեղեցիկ ու խոհուն վսեմ ճակատին, շարունակել խօսքը, որ առանձին մարդկանց ու պարզապէս քաղաքականութեան պատճառով չի կարելի դատապարտել մի ամբողջ ժողովուրդի, եւ կանանց ու երեխաներին, մանուկներին, ամենայ գազանային մահուան ենթարկել, միքաղաքականութիւն, որից նրանք ոչինչ են հասկանում: Ձեր ուշադրութիւնն եմ հրաւիրումձեր իսկ ժողովուրդի ու նրա ապագայի վրայ: Պատերազմը կաւարտուի, Թուրքիան հաշտութիւն կնքելու անհրաժեշտութիւն կունենայ: Եթէ այն ձախորդ լինէր, այն ժամանակ ի՞նչ կը լինէր: Իր ժողովուրդի հանդէպ պատասխանատուութիւն կրող առաջնորդը պէտք է հոգայ իր անելիքի մասին: Բանակցութիւնների ատեն ի՞նչ վիճակի մէջ կլինէր հաշտութեան Օսմանեան յանձնաժողովը, եթէ նրան հարցնէին՝ «Ո՞ւր է քու եղբայր Աբելը«: Յաղթանակած տէրութիւնները, թշնամու կատարած յանցանքի համար կբաժանէին յաղթանակի աւարը: Այն ժամ, պատասխանատուութիւնը իր վրայ վերցրած ժողովուրդի մեծագոյն մարդը, ամենազօր մարդ Էնվէր Փաշան ի՞նչպէս էր արդարանալու իր ժողովուրդի առաջ:

-Ով որ քաղաքականութեան ասպարէզ է մտնում, երկու առանձնայատկութիւն պիտի ունենայ՝ արհամարանք մահուան նկատմամբ եւ անսասան հաւատք սեփական որոշումների հանդէպ, ասել էր Էնվէրը:

Լեփսիուսը, ձեռքերը կուրծքին խաչած, ոտքի կանգնեց: Հայ ժողովուրդի Աստուածառաք պահապան հրեշտակը, այլայլուել էր զրոյցի խռովքից, գրպանից կախուել թաշկինակը, անդրավարտիքը ծնկերին իջել, փողկապը լրիւ ծռուել վերնաշապիկի մի կողմի վրայ, ակնոցի ապակիներն էին պղտորուել աչքերից ծորած արցունքի անտես հատիկներից:

Խռովայոյզ Պատուելին խոնարհուել է Թուրք Էնվէր Փաշայի առաջ, աղաչել նրան բաւականանալ մինչեւ հիմա կատարուածով, չշարունակել պատժել գոյութիւն չունեցող մի թշնամու: Արեւելքի ճամբաներին հարիւր հազարաւոր մարդիկ մեռնում են: Հրամայեցէք, որ տարագրութեան նոր կարգադրութիւնները չկատարուեն: Բոլոր գաւառները, վիլայէթները դեռ դատարկուած չեն: Ասացէ՛ք բաւական է, երբ Գերմանիա վերադառնամ կփառաւորեմ Ձեր անունը:

-Դուք գերագնահատում էք իմ իրաւասութիւնների աստիճանը Պարոն Լեփսիուս, ասել էր Էնվէրը, կառավարութեան նման որոշումների կիրառումը տնօրինում է Ներքին Գործերի Նախարարութիւնը:

- Որոշումները կիրառում են ոչ նախարարը, ոչ Մութեսարըֆը, այլ՝ անսիրտ, բիրտ ստորադասները, կրտսեր ենթասպաները, պատասխանել էր Լեփսիուսը: Մի՞թէ Ձեր եւ նախարարի կամքն է, որ ճամբաներին փռուած կանայք մտրակներով առաջ քշուեն, երկիրն ապականի նեխած դիակներից, Եփրատը մեռելներով լցուի, նրա ջրերը բարձրանան:

-Գնահատում եմ Ձեր գիտելիքները երկրի ներքին գործերի մասին յարել է Էնվէրը, բաւականութեամբ կընդունեմ այս գործի կարգաւորմանը նպաստող Ձեր գրաւոր առարկութիւնները, կստուգեմ այն:

Լեփսիուսը, ենթագիտակցութեան արթնած մղումով առաջ է պարզել թեւերը, ուրախ կանչել, որ իրե՞ն ուղարկէին այդ գործը ստուգելու եւ որ իրարած նման խնդրանք նոյնիսկ սուլթանը մերժած չի եղել: Շարունակել, որ իրեն լիազօրէին կազմակերպելու տարագիրների կարաւանները: Աստուած իրեն ուժ կը շնորհէր, ոչ մի ղրուշ չէր պահանջի կառավարութիւնից, դրամական բոլոր միջոցները ինք կը հայթաթէր, գերմանական ու ամերիկեան ընկերութիւնները այն իրեն կտրամադրէ-

Շար.ը էջ 18

Ժամանակակից Արուեստի Տարբեր Դրսեւորումները՝ Մէկ Յարկի Տակ. «ArtKvartal»-Ը Ցուցահանդէսով եւ Համերգով Նշեց Տարեդարձը

Աւելի քան երեք տարի «ArtKvartal»-ն իր շուրջ է համախմբել ինտուգիաստ ստեղծագործողների՝ ժամանակակից արուեստի տարբեր ճիւղերում աշխատող նկարիչների, որոնք կարողանում են ստեղծել նորը, հետաքրքիրը, երբեմն՝ աներեւակայելին ու զարմացնել թէ՛ մտքի թռիչքով, թէ՛ ստեղծագործական բազմազանութեամբ:

«ArtKvartal»-ի ստեղծագործական թիմը, որը երբեք հանգիստ չի նստում տեղում, միշտ աշխատում է եւ արարում, արուեստի իրենց սիրելի կեդրոնի տարեդարձը տօնեց «In Time» խորագրով ցուցահանդէսով, որն աւելի հարստացաւ «Կաթիլ» խմբի կատարումներով:

«Արմենպրես»-ի թղթակցի հետ զրոյցում երիտասարդ նկարիչ, «ArtKvartal»-ի համահիմնադիր Յարութ Հովհարը պատմում է՝ Պուշկին 4 հասցէի շէնքը, որում «ArtKvartal»-ն է, պատմամշակութային յուշարձան է, իսկ ցուցահանդէսում ընդգրկուած աշխատանքները ներկայացուած են ոչ միայն ցուցասրահում, այլեւ շէնքի մառանում: Այն կառուցուել է 1860-ական թուականներին. Երեւանի ամենահին մառաններից է: Մառանում եղել է «Նոյ» եւ «Արարատ» գինու եւ կոնիակի գործարանների պահեստը եւ մի սենեակ, որը ծառայել է որպէս լաբորատորիա:

Յարութ Հովհարի խօսքով՝ արուեստագէտները ոչ միայն ստեղծագործում, այլեւ ապրում են «ArtKvartal»-ում, որտեղ նաեւ «Բաբելոն» թատրոնն է գործում:

«Երեք տարի առաջ ես, Սերօ Սողոմոնեանը, Անի Զօփուրեանը որոշեցինք համատեղ ուժերով կեանքի կոչել այս մշակութային նախագիծը: Այստեղ ներկայացուած է հայ ժամանակակից արուեստը: Իրականացւում են արուեստի պատմութեան դասախօսութիւններ, արտ թերապիաներ: Մենք անդադար աշխատում ենք մշակոյթի տարբեր ուղղութիւններով եւ ամիսը երկու անգամ ցուցադրութիւններ ենք կազմակերպում»,-նշում է նկարիչն ու յաւելում՝ իրենք առաջնորդւում են հետեւեալ սկզբունքով՝ իրաւունք ունեն չօգնել ինչ-որ մէկին, ինչ-որ մէկին խանգարելու իրաւունք եւս չունեն:

Տօնական «In Time» ցուցահանդէսում ընդգրկուած են տասնմէկ նկարչի աշխատանքներ՝ ինստալիացիաներ, լուսանկարներ, քանդակներ եւ այլն: Եթէ մասնագէտ չէք ու փորձում էք հասկանալ, թէ ինչ է ասել հեղինակը, տարբեր պատասխաններ կարող էք գտնել, իսկ երբ հեղինակն ինքն է մեկնաբանում իր ստեղծագործութիւնը, զարմացնում է խորաթափանցութեամբ:

Յարութ Հովհարն ու Սմբատ Մանուկեանը ցուցադրութեանը համատեղ ինստալիացիա են ներկայացրել:

«Այս աշխատանքն այն է, ինչի մասին ցանկանում է խօսել իւրաքանչիւրը: Ինձ համար սա կնոջ եւ տղամարդու հանդիպումն է, նրանց շփումը»,-շեշտում է Հովհարը:

Ցուցահանդէսը համակարգել է Սերօ Սողոմոնեանը, որը նշում է՝ ցուցադրութիւնը յստակ ժանրային ուղղուածութիւն չունի:

«Մեր ժամանակներում համադրելն այնքան էլ հեշտ աշխատանք չէ, մանաւանդ մեր պարագայում, երբ գործ ունենք տարբեր ժանրերում, տարբեր տեխնիկաներով աշխատող արտիստների հետ, բայց կարեւոր են կոնցեպտը, ինտուգիազմը, արարելու ցանկութիւնը»,-ասում է նա:

Սողոմոնեանը ցուցադրութիւնը բնութագրում է որպէս կեանքի, հոգու, հայ ժամանակակից արուեստի եղափոխութիւն: Ըստ նրա՝ տարիների ընթացքում իրենք ապացուցել են, որ հայ ժամանակակից կերպարուեստը կայ, գնալով զարգանում է եւ մրցակցային է:

«ArtKvartal»-ի համար աւանդոյթ է դարձել իր տարեդարձները «Կաթիլ» խմբի հետ տօնելը, խումբ, որը հայկական երգերի ինքնատիպ մեկնաբանութիւններով գրաւում է ոչ միայն հայ, այլեւ օտար արուեստասէրների ուշադրութիւնը:

«Կաթիլ»-ի վոկալիստ, կիթառահար Սեւադա Համբարչեանն ասում է՝ յաճախ է եկել Պուշկի 4 հասցէ, երբ այդտեղ դեռ միայն Յարութ Հովհարի արուեստանոցն էր: Փոքր համերգներ են կազմակերպել տարածքում, յետոյ աւելի

Շար.ը էջ 18

Հայաստանի Պատմութեան Թանգարանի Ցուցանմուշները Ներկայացուած են Վենետիկի Դոժերի Պալատում Բացուած Ցուցահանդէսում

Հայաստանի պատմութեան թանգարանի 32 ուշագրաւ ցուցանմուշներ ներկայացուած են Վենետիկի հեղինակաւոր թանգարաններից մէկում՝ Դոժերի պալատում բացուած «Մարկո Պոլոյի աշխարհները. 13-րդ դարի վենետիկեան վաճառականի ճանապարհորդութիւնը» խորագրով միջազգային ցուցահանդէսում:

Ցուցահանդէսը նուիրուած է իտալացի յայտնի ճանապարհորդ, վաճառական Մարկօ Պոլոյի մահուան 700-ամեայ տարելիցին:

տը պատկերող ոսկեթել հիւսուածքով մետաքսէ գործուածքի պատառիկը, Անիից եւ Դուինից պեղուած տարբեր գեղազարդումներով եւ պատկերներով ջնարակապատ ափսեներ, անօթներ, գաւաթներ, ապակէ հետաքրքիր նմուշներ, Սպիտակաւոր եկեղեցուց իշխան Ամիր Հասանի որսի տեսարանով բարձրաքանդակը, Կիլիկեան Հայաստանի Լեւոն II եւ Լեւոն III արքաների արծաթեայ դրամները եւ այլ խորհրդանշական նմուշներ:

Ցուցահանդէսի շրջանակում աւելի քան 300 ցուցանմուշներ են համադրուել Հայաստանից, Իտալիայից, Յունաստանից, Գերմանիայից, Սպանիայից, Դանիայից, Չինաստանից, Քաթարից եւ այլ երկրներից: Հայաստանի պատմութեան թանգարանի հաւաքածուից ցուցադրուած են այնպիսի հոյակերտ նմուշներ, ինչպիսիք են՝ Անիից պեղուած 13-րդ դգ փայտեայ փորագրազարդ գրակալներից մէկը, վագրի եւ հովազի մենամար-

Ցուցանմուշներն ուղեկցւում են «Երկու Հայաստանները եւ Մարկօ Պոլոյի մուտքը Ասիա» եւ «Հայաստան՝ արքայի, գործուածքի, առեւտրի եւ մշակոյթի երկիր» խորագրերով բացատրական տեքստերով ու քարտէզներով, որոնք հնարաւորութիւն են տալիս այցելուներին ճանապարհորդելու Մարկօ Պոլոյի ժամանակների միջնադարեան հայկական աշխարհով:

Ցուցահանդէսը գործելու է մինչեւ 2024 թ. Սեպտեմբերի 29-ը:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ
ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ
(200 ՀՈԳԻԻ ՀԱՄԱՐ)

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

www.massispost.com

Սահակ-Մեսրոպ Վարժարանի

Շարունակուած էջ 8-էն

ծափահարութեանց:

Ներկաներուն համար հաճելի անակնկալ մըն էր վաստակաւոր ուսուցիչներու պարգեւատրումը: Առաջին հերթին պարգեւատրուեցան Ռաֆֆի Ղազարեան 15 տարուան ծառայութիւն, ապա Լարա Գօզաքեան 20 տարի, այնուհետեւ դպրոցի վաստկաշատ մանկավարժ եւ սիրուած տնօրէնուհի Տիկին Մարալ Պօյաճեանը իր քառորդ դարու հարուստ փորձառութեան համար:

Իր փակման խօսքին մէջ Տիկին Մարալ Պօյաճեան սրտագին շնորհակալութիւններ յայտնեց դպրոցի Խնամակալ Մարմնին, ուսուցչական կազմին պաշտօնէութեան ու բարերարներուն, որոնք իրենց օգտաշատ ներդրումն ունին ի սպաս Սահակ-Մեսրոպ վարժարանի վերելքին եւ խոստացաւ շարունակել մեծ նուիրումով ի սպաս մեր մատղաշ սերունդին:

Սոյն յիշարժան երեկոն իր աւարտին հասաւ Վեր. Ռիչի Աւշարեանի եւ Արժ. Տ. Պօղոս Քհնյ. Պալթայեանի աղօթքով:

Բարի երթ Սահակ-Մեսրոպ Վարժարանին:

Հանդիպում-Զրոյց Էնվէր Փաշայի Հետ

Շարունակուած էջ 16-էն

ին: Նախկինում նման աշխատանք ինք կատարած է եղել, հիմնել որբանոցներ, հիւանդանոցներ: Հակառակ պատերազմական վիճակի, կարող էր այն իրականացնել եւ որ անձամբ ինքը իրենից շնորհակալ կլինէր:

Էնվէրը լարուածութեամբ էր ունկնդրել պատուելիին: Փոխուել էր նրա պատանեկան անմիտ դէմքի արտայայտութիւնը, յարգալից պատասխանել, որ Լեֆսիուսի դիտաւորութիւնները հետաքրքրել են իրեն, սակայն մերժում է: Աւելացրել,որնրա ցանկութիւնը ցոյց է տալիս, մինչեւ այժմ սխալ էին միմեանց հասկացել: Եթէ ինքը մի օտարականի արտօնէր, որ հայերին օգնութիւն ցոյց տար, ապա այն կարծիքը կստեղծուէր, որ ընդունում է այլազգի անձանց, հետեւաբար նաեւ արտասահմանեան պետութիւնների միջամտութիւնը: Այդ դէպքում, կը խախտէին իրենց քաղաքականութեան հիմքերը, քաղաքականութիւն, որ Հայ ժողովուրդին կը սովորեցնէր ինչի էր յանգում օտար միջամտութեան կարօտը: Եւ որ ինքը պատժում էր պետական դաւաճանութեան վրայ հիմնուած նրանց երազանքը, յոյսերը,եթէ ինք նրանց մօտ ուղարկելու լինէր նրանց ազդեցիկ բարեկամներին, կրկին կեանքի կը կոչուէին նրանց երազանքները: Ո՛չ, Պարոն Լեփսիուս, աւելացրել էր Էնվէրը, այդ անհնարին է, չենք կարող թոյլ տալ ոչ մի օտարերկրացի նրանց բարեգործութիւն անէր, հայերը մե՛զ պէտք տեսնէին որպէս իրենց բարեգործների:

Լեփսիուսը ամէն ինչ կորած է համարել, յուսահատ փլուել էր աթոռին, խօսելն արդէն աւելորդ համարել: Յուսակտուր նայել մանկամիտ նայուածքով այդ անողորմ ժողովրդասպան մարդուն: Պատուելին խորասուզուել էր խոր մտածմունքների մէջ, անմիջապէս չէր ըմբռնել Էնվէրի ամբողջ լկտիութեամբ արած առաջարկը:

Էնվէրը շարունակել, որ ինքն էլ մի առաջարկ ունէր՝ դրամ հաւաքէք, որքան կարող էք շա՛տ դրամ հաւաքեցէք Ձեր նշած ընկերութիւնների միջոցով, այն բե՛րէք ինձ մօտ, այն կ՚օգտագործէի համաձայն Պարոն Լեփսիուսի գաղափարների ու ցանկութիւնների, սակայն երբեք չէի հանդուրժի ոչ մի օտարերկրացու միջամտութիւնը, աւելացրել է նա:

Լեփսիուսին գաւեշտական էր թուացել Էնվէրի առաջարկը, որ իր հաւաքած դրամը Թուրքիա պիտի մտնէր: Պատուելին լռել էր, ջախջախուած էր, թէեւ զրոյցից առաջ էլ մեծ յոյսեր չէր կապել Էնվէրի հետ հանդիպումից՝

ՀԱՍԿԱՑԵԼ Է, ՈՐ ԱՇԽԱՐՀԸ ՓՈՒԼ Է ԵԿԵԼ . . .

Ժամանակակից Արուեստի

Շարունակուած էջ 17-էն

ընդլայնել են գործունէութիւնը:

«Յոյս ունենք, որ աւելի կամրապնդուի նկարիչների, երաժիշտների, այն խմբերի միջեւ կապը, որոնք հենց նկարիչների հոգեբանութեամբ են ստեղծագործում, այսինքն՝ անկախ են, ազատ, իրենց ստեղծագործական ուղին ունեն: Ինչպէս ամէն տեղ, այնպէս էլ արուեստում կը յաղթի միասնականութիւնը»,-հաւաստիացնում է Սեւադան:

«ArtKvartal»-ի տարեդարձը տօնելու էին եկել նկարիչներ, գրողներ, երաժիշտներ, մշակոյթի այլ ոլորտների ներկայացուցիչներ, արուեստասէրներ եւ պարզապէս հետաքրքրասէրներ: Բոլորն անհամբերութեամբ էին սպասում ցուցանմուշներն ուսումնասիրելուն եւ համերգն ունկնդրելուն:

Հիւրերից էր Հայաստանի նկարիչների միութեան նախագահ Սուրէն Սաֆարեանը:

«Շատ հետաքրքիր ցուցահանդէս է: Այստեղ միշտ նոր մօտեցումներ, նոր գաղափարներ է հնարաւոր գտնել: Շատ եմ կարեւորում մեր քաղաքում «ArtKvartal»-ի տեղը, դերը, ճանաչում եմ այս գողտրիկ վայրի հիմնադիրներին, որոնք անում են ամէն ինչ, որ մեր ժամանակակից արուեստն ամուր ու հաստատուն քայլերով առաջ գնայ»,-ընդգծում է Սաֆարեանն ու շնորհաւորում ստեղծագործական թիմին, մաղթում, որ արուեստի օճախն ընդլայնուի, քանի որ արուեստասէրը նման միջավայրում զգում է իրական արուեստն ու ժամանակը:

«ArtKvartal»-ի հիմնադիրները հաւաստիացնում են՝ այն արուեստասէրները, որոնք մէկ անգամ այցելում են իրենց, անպայման վերադառնում են ծանօթների, այլ արուեստասէրների ու արուեստագէտների ընկերակցութեամբ: Հիմնադիրները չունեն աջակիցներ եւ չեն ցանկանում շատ բարձրաձայնել իրենց մասին: Կարծում են՝ պետութիւնն այժմ իրենց օգնութեան կարիքն ունի, ուստի պէտք է անեն հնարաւորը՝ նրա կողքին լինելու համար:

ԱՆԺԵԼԱ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Լուսանկարները՝ Գէորգ Պերկուպերկեանի

Արման Ծառուկեանն Առաւելութեան Հասաւ Չարլզ Օլիվեյրայի Նկատմամբ

Խառը մենամարտերու UFC-300-ի շրջանակներուն մէջ կայացաւ Արման Ծառուկեանի եւ Չարլզ Օլիվեյրայի յաւակնորդական մենամարտը:

ԱՄՆ Լաս Վեկաս քաղաքին մէջ կայացած UFC-300 երեկոյի մենամարտերէն մէկուն ընթացքին՝ Ծառուկեանը մրցելով Օլիվեյրայի հետ առաւելութեան հասաւ երեք ռաունտէն յետոյ՝ մրցավարներու որոշմամբ: Հայաստանը ներկայացնող Ծառուկեանը զիջած է միայն առաջին ռաունտին՝ առաւելութեան հասած յաջորդ երկուքին:

Արման Ծառուկեանն ունի 22 յաղթանակ եւ 3 պարտութիւն:

Վարազդատ Լալայեանը Դարձաւ Աշխարհի Բաժակակիր

Թայլանտի Փհուքեթ քաղաքին մէջ Ծանրամարտի աշխարհի ախոյեանութեան խաղարկութեան, որ վարկանիշային է Փարիզի ողիմպիական խաղերուն համար, Վարազդատ Լալայեանը, գլխավեր պահելով 210 քկ, դարձաւ ոսկէ մետալակիր:

Իսկ Սիմոն Մարտիրոսեանը իր երեք մօտեցումներէն իրացուց միայն մէկը ու 195 քկ արդիւնքով գրաւեց 5-րդ տեղը:

Հրաձիգ Էլմիրա Կարապետեանը Դարձած Է Ռիօ Դէ Ժանէրոյի Վարկանիշային Մրցաշարի Յաղթող

Հայաստանի հրաձգութեան հաւաքականի անդամ Էլմիրա Կարապետեանը դարձաւ Ռիօ Տէ Ժանէրոյի միջազգային մրցաշարքի յաղթող:

Փարիզի Ողիմպիական խաղերու վարկանիշային մրցաշարքին Կարապետեանը 3-րդ դիրքի վրայ գտնուելով հանդերձ, եզրափակիչին դարձաւ մրցաշարքի յաղթող: Եզրափակիչին հայ հրաձիգը 240,7 կէտով առաջինն էր:

Էլմիրա Կարապետեանը մինչ այս արդէն իսկ ունէր Փարիզի Ողիմպիական խաղերու ուղեգիր:

Էլմիրա Կարապետեանը մինչ այս արդէն իսկ ունէր Փարիզի Ողիմպիական խաղերու ուղեգիր:

Հայաստանը Ռիոյի վարկանիշային այս մրցաշարին ներկայացուած է երեք մարզիկով՝ Էլմիրա Կարապետեան, Բենիկ Խլղաթեան, Հրաչ Բաբայեան:

www.massisweekly.com

Լեւերկուզենի «Պայերը» Պատմութեան Մէջ Առաջին Անգամ Գերմանիայի Ախոյեան Է

Լեւերքուսընի «Պայերը» պատմութեան մէջ առաջին անգամ դարձաւ Գերմանիոյ ֆութպոլի ախոյեան:

Պունտեսլիկայի 29-րդ հանգրուանին «Պայերը» սեփական յարկի տակ ընդունելով Պրեմենի «Վերտերին»՝ առաւելութեան հասաւ 5:0 արդիւնքով:

Լեւերքուսընը ներկայացնող խումբը 79 կէտով՝ անհասանելի դարձաւ երկրորդ տեղը ընթացող Միւնիխի «Պայրընին» համար եւ իր պատմութեան մէջ առաջին անգամ դարձաւ Գերմանիոյ ախոյեան:

«Պայերը» անպարտելի մնաց ամբողջ մրցաշրջանին:

«Արսենալը» Եւ «Լիվերփուլը» Պարտուեցան. «Մանչըսթըր Սիթին» Բարձրացաւ Առաջին Տեղ

Անգլիոյի Փրեմիեր Լիկայի առաջնութեան 33-րդ հանգրուանին փոխախոյեան «Արսենալը» Լոնտոնի մէջ ընդունեց «Աստոն Վիլլային» եւ պարտութիւն կրեց 0:2 արդիւնքով:

«Լիվերփուլ» հիւրընկալեց Լոնտոնի «Քրիսթալ Փելասին» եւ պարտութիւն կրեց 0:1 արդիւնքով:

Փրեմիեր լիկայի մէջ «Լիվերփուլ» սեփական խաղադաշտին վրայ պարտութիւն չէր կրած 2022-ի Հոկտեմբերէն ասդին:

Միւս կողմէ «Մանչըսթըր Սիթին» ընդունեց «Լութոն Թաունին» եւ յաղթեց 5:1 «Մանչըսթըր Սիթին» ընդունեց «Լուտոն Թաունին» եւ յաղթեց 5:1 հաշուով:

Այսպիսով 32 խաղէն յետոյ «Մանչըսթըր Սիթին» 73 կէտով գլխաւորեց մրցաշարային աղիւսակը: Երկրորդ եւ երրորդ տեղերը գտնուող «Արսենալն» ու «Լիվերփուլը» ունին 71-ական կէտ:

«Ինթեր» Եւ «Կալիարի» Հաւասար

Իտալիոյ առաջնութեան 32-րդ հանգրուանին առաջատար «Ինթեր» ընդունեց «Քալիարիին» եւ յաղթանակի լաւ առիթ կորսնցուց վերջաւորութեան: Խաղը վերջացաւ հաւասար՝ 2:2 արդիւնքով:

Հայաստանի հաւաքականի նախկին աւագ, կիսապաշտպան Հենրիխ Մխիթարեանը «Ինթերի» հիմնական կազմին մէջն էր եւ փոխարինուեցաւ 64-րդ վայրկեանին:

«Ինթեր» 83 կէտով կը գլխաւորէ մրցաշարային աղիւսակը եւ 14 կէտ առաջ է երկրորդ տեղը գտնուող «Միլանէն»:

Առաջնութեան աւարտին մնացած է 6 հանգրուան:

Արսէն Զախարեան. Ինծի Կը Նոյնացնեն Ռուսերու Եւ Ռուսաստանի Հետ, Բայց Ես Նաեւ Հայ Եմ

Սպանական «Ռեալ Սոսիետատի» եւ Ռուսաստանի հաւաքականի 20-ամեայ կիսապաշտպան Արսէն Զախարեանը խօսած է ազգային պատկանելիութեան մասին:

Mundo Deportivo-ի թղթակցի հարցին՝ աւելի շատ հայ կը զգայ ինքզինք , թէ ռուս՝ Զախարեանը պատասխանած է.

«Ես ծնած եմ Ռուսաստան եւ ամեն ինչ ստացած եմ Ռուսաստանի մէջ: Այդ պատճառով ալ ես ինծ կը նոյնացնեմ ռուսերու եւ Ռուսաստանի հետ, բայց ես նաեւ հայ եմ, երկուսն ալ:

Իմ ամենասիրելի ուտեստը հայկական տոլման է»,- ըսած է Արսէն Զախարեանը:

Սպանիոյ այս առաջնութեան ընթացքին Արսէն Զախարեան մասնակցած է 21 հանդիպման, նշանակած է 1 կոլ, կատարած է 2 կոլային փոխանցում:

1915
GENOCIDE
CONTINUES
2024
Armenian Genocide Commemoration Events
APRIL 24
4:30 PM
AGC
COMMUNITY WIDE
PUBLIC EVENT
PARCHER PLAZA
GLENDALE CITY HALL
613 E. BROADWAY, GLENDALE, CA
WATCH ON
APRIL 24
7:00 PM
AGC's ONE HOUR
ONLINE SPECIAL
PROGRAM
WWW.AGC1915.ORG
APRIL 21
9:00 AM - 3:00 PM
GNAZ
BLOOD DRIVE
WITH AMERICAN
RED CROSS
ARMENIAN CHURCH
OF THE NAZARENE
411 E ACACIA AVE.
GLENDALE, CA
APRIL 21
4:30PM
CITY OF GLENDALE
COMMEMORATION
ALEX THEATRE
216 N BRAND BLVD,
GLENDALE, CA
APRIL 24
10:00 AM
UACLA
RELIGIOUS
CEREMONY &
PLACEMENT OF
FLOWERS
MONTEBELLO
ARMENIAN GENOCIDE
MONUMENT
APRIL 24
12:00 PM
AYF
DEMONSTRATION
TURKISH
CONSULATE GENERAL
IN LOS ANGELES
8500 WILSHIRE BLVD
BEVERLY HILLS, CA
(888) 924 1915
AGC
Armenian Genocide
Committee